

PUIG I CADAFALCH

60 anys

sense el matoroní

més il·lustre

i polifacètic

Mireia Cot Garris
Professora: Golly Rectoret
2n de Batxillerat
11/01/2017

Índex

1. Introducció.....	pàgs.6-9
2. Biografia de Josep Puig i Cadafalch.....	pàgs.10-11
2.1 Puig i Cadafalch arquitecte.....	pàgs.11-12
2.2 Puig i Cadafalch arqueòleg.....	pàgs.13-14
2.3 Puig i Cadafalch restaurador.....	pàgs.15-16
2.4 Puig i Cadafalch, difusor de l'art romànic català	pàg.17
2.5 Puig i Cadafalch polític.....	pàg.18
2.6 Puig i Cadafalch, un esportista científic.....	pàgs.19-20
3. Introducció al Modernisme.....	pàgs.21-22
4. L'escultura i les arts decoratives en els edificis de Puig i Cadafalch.....	pàgs.23-24
5. Els seus projectes més importants.....	pàg.25
5.1 La xarxa de clavegueram.....	pàgs.25-27
5.2 El sanejament i la modernització del proveïment d'aigua potable.....	pàgs.28-29
6. Descripció i anàlisi dels edificis més emblemàtics a Mataró.....	pàg.30
6.1 Saló de Sessions de l'Ajuntament de Mataró.....	pàgs.30-31
6.2 Casa natal de Puig i Cadafalch.....	pàg.32
6.3 El rengle.....	pàgs.33-34
6.4 Botiga La Confianza.....	pàgs.35-36
6.5 Casa Parera.....	pàgs.37-38

6.6 La Beneficència.....	pàg.39
6.7 Casa Coll i Regàs.....	pàgs.40-42
6.7.1 Anàlisi de l'interior de la casa.....	pàgs.42-47
6.8 Intervencions de Puig i Cadafalch a Santa Maria i a les Caputxines.....	pàgs.48-50
7. Descripció i anàlisi dels edificis més emblemàtics a Argentona.....	pàg.51
7.1 Casa d'estiu de Puig i Cadafalch.....	pàgs.51-52
7.2 Capella del Sagrament d'Argentona.....	pàgs.53-54
7.3 Casa Garí.....	pàgs.55-56
7.4 Can Calopa.....	pàg.57
8. Projecte de reforma a la casa d'Òrrius.....	pàgs.58-61
9. empremta de Puig i Cadafalch a Canet de Mar.....	pàg.62
9.1 Els jardins de la Mare de Déu de la Misericòrdia.....	pàg.62
9.2 La fàbrica de gèneres de punt Susagna, Carbonell i Cia.....	pàgs.63-64
9.3 La casa-hostatgeria del Santuari de la Misericòrdia.....	pàgs.65-66
9.4 Les fonts.....	pàg.67
10. Reformes actuals en els edificis de Puig i Cadafalch.....	pàg.68
10.1 Reformes a la casa natal.....	pàgs.68-69
10.2 Reformes a la casa d'Argentona.....	pàgs.70-71
10.3 Restauració de la casa Coll i Regàs a Mataró.....	pàgs.72-73

11. Recordant Puig i Cadafalch.....	pàg.74
11.1 Homenatges a Josep Puig i Cadafalch.....	pàgs.74-76
11.2 Conferència Amics de Josep Puig i Cadafalch.....	pàgs.77-80
12. Resultats de les enquestes realitzades.....	pàgs.81-85
13. Conclusions.....	pàgs.86-88
14. Opinió personal.....	pàgs.89-91
15. Bibliografia.....	pàg.92
15.1 Webgrafia.....	pàg.93
16. Annexes.....	pàgs.94-96

“L'arquitectura ha estat la meva passió i la política la meva devoció”

-Josep Puig i Cadafalch

1. Introducció

Les ciutats es coneixen millor a si mateixes en el record i en l'homenatge dels seus ciutadans il·lustres. La celebració de l'any Puig i Cadafalch també ha propiciat que la commemoració tingués, amb més o menys intensitat, una certa transcendència i que a diferents llocs de Catalunya es conegués aquesta figura.

Josep Puig i Cadafalch és un mataroní i català universal que sovint no ha estat tractat amb el rigor que mereixeria i no s'ha valorat suficientment la transcendència internacional de les seves investigacions històriques.

Tard o d'hora s'haurà de realitzar la revisió historiogràfica completa de la seva complexa obra des de perspectives diverses perquè se li pugui donar a aquest arquitecte, polític i historiador mataroní el reconeixement que realment es mereix.

L'objectiu del meu treball ha sigut, a part de fer un homenatge a aquest il·lustre artista pel seu 150è aniversari, demostrar que la seva participació ha sigut molt activa tan a Mataró com a altres zones de la comarca i, malgrat això, no ha rebut el reconeixement merescut.

En definitiva, aquestes són dues grans incògnites a les quals aquest Treball de Recerca pretén donar resposta: Mereix Puig i Cadafalch més atenció de la que ha rebut fins ara? En quina mesura ha contribuït a la meva ciutat, Mataró?

Introducción

Las ciudades se conocen mucho mejor cuando recordamos y homenajeamos a sus ciudadanos más ilustres. La celebración del año Puig i Cadafalch ha propiciado que esta conmemoración tuviese, con mayor o menor intensidad, una cierta trascendencia y que esta figura fuese conocida en las diferentes localidades de Cataluña.

Josep Puig i Cadafalch es un mataronés y catalán universal que a menudo no ha estado tratado con el rigor merecido y cuyas investigaciones históricas no han sido lo suficientemente valoradas por su trascendencia internacional.

Es necesario realizar una revisión historiográfica completa de su compleja obra desde perspectivas diferentes para poderle ofrecer a este arquitecto, político e historiador mataronés, el reconocimiento que realmente merece.

El objetivo de mi trabajo ha sido, aparte de hacer un homenaje a este ilustre artista, debido a su 150º aniversario, demostrar que su participación ha sido muy activa en Mataró tanto como en otras zonas de la comarca.

En definitiva, estas son las dos grandes incógnitas cuya respuesta he intentado ofrecer en mi trabajo: ¿Merece Puig i Cadafalch más atención de la recibida hasta estos días? ¿En qué medida ha contribuido en mi ciudad, Mataró?

Abstract

Cities are better known when tributes are paid to their most distinguished citizens. The celebration of the year Puig i Cadafalch has caused that this commemoration had, in a bigger intensity, quite a great significance. Furthermore, thanks to that celebration, this artist has been recognised in different localities in Catalonia.

Josep Puig i Cadafalch is a universal Catalan who has not been treated with the accuracy he deserves, and whose historical investigations have not been valued enough for their international significance.

It is essential to execute a revision of his complex work from different points of view in order to provide him, such an honorable architect, politician and historian, the recognition he absolutely deserves.

On the one hand, the aim of this research project is to pay tribute to this illustrious artist, due to his 150 anniversary, which will be celebrated in 2017. And on the other hand, it has been tried to be demonstrated the fact that his involvement has been quite huge in Mataró, but also in other areas.

To conclude, two questions have been tried to be solved: Does Puig i Cadafalch deserve more attention than received? What importance does he have in my city, Mataró?

2. Biografia de Josep Puig i Cadafalch (1867-1956)

Josep Puig i Cadafalch ha estat el ciutadà més universal que ha donat la ciutat de Mataró. Podríem definir-lo com a cristià, conservador i sobretot català. Tot el que Puig va fer, i va fer molt, ho va fer pensant només en el benefici de Catalunya, que va estimar d'una manera profunda i sincera.

Nascut el 17 d'octubre de 1867 i fill de Teresa Cadafalch i Bogunyà i Joan Puig i Bruguera, va ser el primogènit d'una família de la petita burgesia menestral catalana, dedicada al sector tèxtil i propietària d'algunes peces de terreny.

Va créixer a Mataró, al número 39 del Carreró, i passava llargues temporades a la vila d' Argentona, sobretot a l'estiu, a la casa que el seu besavi havia adquirit. Va estudiar a l'Escola Pia Santa Anna de Mataró fins al Batxillerat, etapa de la qual tindria un excel·lent i intens record que el portaria a participar en la creació de l'Associació d'Antics Alumnes.

L'any 1883 inicià les carreres universitàries de Ciències Exactes (la qual va emprendre d'amagat del seu pare) i d'Arquitectura. Simultàniament també cursava algunes assignatures de Belles Arts. Finalment, Puig s'estigué a la capital de l'Estat, Madrid, per cursar-hi el doctorat de Ciències Exactes.

Va ser una persona dedicada a més d'una activitat: era literat, periodista, arquitecte, urbanista, polític, historiador i professor universitari.

Com a arquitecte encapçalà, amb Antoni Gaudí i Lluís Domènech i Montaner, el Modernisme català. Com a polític, la seva figura va estar vinculada, dins del catalanisme conservador, a personatges com Enric Prat de la Riba. Com a arqueòleg, va enllaçar el romanticisme del segle XIX amb el científisme i la professionalitat del XX.

Els alts càrrecs que va ocupar durant diversos anys, com ara el de polític a la diputació de Barcelona, li van permetre participar de forma molt activa a organitzar diferents institucions culturals, que encara avui són centres intel·lectuals i científics, com pot ser "l' Institut d'Estudis Catalans".

Puig moria a Barcelona, a l'edat de 89 anys, deixant un gran llegat intel·lectual, polític i social.

2.1 Puig i Cadafalch arquitecte

Cap al juliol de 1891 Puig obtingué la llicenciatura en arquitectura. El mateix any va obrir un despatx a Barcelona però sembla que, de fet, va començar a treballar en una acadèmia d'estudis que portava amb el seu amic Pompeu Fabra.

Puig substituirà Emili Cabanyes en el càrrec d'arquitecte municipal a partir de 1892. En els primers anys de la professió dedicà totes les seves energies a intentar dur a terme els seus projectes de millora de la ciutat de Mataró. Els projectes en els que Puig es va esforçar més van ser en els relacionats amb la salubritat i la higiene urbana.

Puig executà la major part de propostes que havia escrit. El seu gran llegat per a Mataró no són tant les cases, sinó un conjunt d'obres ocultes als ulls de la ciutadania: la realització de la major part de la xarxa de clavegueram de Mataró, i el sanejament i la modernització de la conducció de proveïment d'aigües potables de la ciutat.

Cansat de les crítiques que va rebre per la seva tasca i cada vegada més enfeinat amb els seus projectes a Barcelona, va decidir dimitir del seu càrrec a l'Ajuntament i des d'aquest moment, la participació de Puig i Cadafalch en l'obra pública va restar gairebé limitada a la vessant política.

Podem dividir la producció de Puig i Cadafalch en tres etapes. La primera d'elles, coneguda com a període rosa, s'estén fins a 1905 i s'inspira en models nòrdics. Alguns exemples són la Casa Martí, la Casa Macaya, la Casa Amatller i la Casa de les Punxes, totes elles a Barcelona.

La segona època, que abasta de 1904 fins a 1914, s'ha anomenat època blanca. Aquí els edificis són dissenyats amb un criteri més

racional i pràctic, com la Casa Trinxet, la Casa Muntades i la Casa Company.

La tercera i última, iniciada el 1915, és l'època groga i es desenvolupa durant el període de l'Exposició Universal de Barcelona. Es caracteritza pel monumentalisme, el color groc de les façanes, la imitació de l'arquitectura romana i la introducció d'elements típics d'Andalusia i València.

Avui dia són molts els que han mantingut en la seva memòria Puig i Cadafalch gràcies als abundants edificis que va deixar en el seu llegat, com la casa Coll i Regàs a Mataró, la seva casa d'estiueig i el casal del Cros, dels senyors Garí, entre moltes altres.

2.2 Puig i Cadafalch arqueòleg

Puig i Cadafalch, tot i ser un personatge molt conegut sobretot com a arquitecte, no és menys destacada la funció que va fer com a restaurador del patrimoni català, especialment medieval. Aquesta tasca, juntament amb els estudis i investigacions sobre l'art romànic català que va dur a terme, li van servir per poder recuperar el passat nacional que Catalunya havia perdut.

Per a ell, l'art romànic és un art que reflecteix clarament l'esperit d'un poble, argument que li va servir per marcar una clara diferència entre Catalunya i la resta del món. Així, per construir un art romànic nacional, entengué que calia estudiar els monuments del país descrivint-los un a un i analitzant-los de manera que es mostrés la seva originalitat.

Un exemple del seu magnífic treball com a arqueòleg és la seva obra monumental *L'arquitectura romànica a Catalunya*, un estudi que contenia una primera part dedicada a l'arquitectura romànica de Catalunya, fruit d'una laboriosa tasca de recerca arqueològica i de recopilació exhaustiva. Una mostra de com aquest estudi d'arqueologia romana era una tasca llargament meditada i treballada, la tenim en un treball redactat juntament amb Casimir Brugués, presentat als Jocs Florals de 1888 i guanyador d'un premi de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques.

A partir d'aquell moment, moltes coses han marcat profundament la història recent de Catalunya i s'iniciava també el que anomenem la segona etapa de dedicació i protagonisme arqueològic de Puig i Cadafalch.

Així doncs, tot i que la tasca arqueològica de Puig i Cadafalch pot semblar secundària, la realitat es que les activitats que va realitzar en

aquest camp, es relacionen perfectament amb la seva personalitat intel·lectual. Totes aquestes activitats, i molt especialment, les seves dues aportacions més importants -les excavacions d'Empúries i l'arquitectura romana de Catalunya-, van ser fruits del seu talent i han deixat una empremta molt profunda en la nostra arqueologia.

2.3 Puig i Cadafalch restaurador

L'activitat de recerca de Puig i Cadafalch que li va permetre idear i redactar *L'arquitectura romànica a Catalunya*, va ser paral·lela al seu moment de màxima dedicació com a arquitecte, i en alguns períodes, amb una activitat que l'obligava a una completa dedicació a aquesta tasca de noves construccions, les quals li han donat la fama i han enriquit el patrimoni arquitectònic del segle XX. A aquesta activitat com a arquitecte, cal afegir la seva dedicació a la restauració del patrimoni arquitectònic català.

Tot i aquesta dedicació, Puig i Cadafalch no va tenir la sort de realitzar cap restauració emblemàtica. La majoria de les obres de restauració i conservació fetes per J. Puig i Cadafalch foren en edificis amb poca personalitat arquitectònica i fins i tot de significat polític, tant a l'època medieval com contemporània.

Potser les dues obres més emblemàtiques van ser la restauració de la catedral de Santa Maria de la Seu d'Urgell i l'església de la canònica de Sant Joan de les Abadesses.

La primera obra de restauració, coneguda i documentada, va ser a l'any 1906, a l'església de Sant Martí Sarroca. La tasca de restauració fou, principalment, a l'interior; tot i que hi ha poques referències d'aquesta restauració, és considerada com a exemplar.

Malgrat que l'obra de restauració de Puig sigui escassa des del punt de vista quantitatiu, les seves teories, que es desprenen sobretot de la lectura dels seus estudis d'història de l'arquitectura, van servir de model i guia per a alguns restauradors d' almenys dues generacions posteriors.

Si la seva obra historiogràfica ha estat considerada modèlica pel mètode científic emprat, l'obra pràctica com a restaurador, en canvi, ha estat qualificada per alguns autors de contradictòria respecte a la seva pròpia teoria.

2.4 Puig i Cadafalch, difusor de l'art romànic català

Puig i Cadafalch era un home de la segona generació de la renaixença catalana influït pels valors, l'art, la cultura i les particularitats de la vida catalana. De molt jove es va implicar en la tasca d'estudiar i fer renéixer l'esperit propi de Catalunya. Va definir la manera com calia actuar per fer-la viure als catalans, donar-la a conèixer a Madrid i a la resta d'espanyols i sobretot difondre-la o fer-la conèixer a la resta del món.

Puig cercava en el passat arquitectònic català un art nacional arrelat a la terra mateixa i fonamentat en el racionalisme estructural medievalista en oposició a la fredor i cosmopolitisme. Puig serà un enemic de l'uniformisme, que considerava buit i sense esperit, i buscarà un equilibri entre els elements tradicionals i els progressistes.

Per això, abans de començar la construcció d'un nou edifici o la restauració d'un vell monument, feia un estudi seriós que no recreés un passat sinó que actués segons l'esperit del poble o del lloc en el qual s'ubicava. En això es va mostrar deixeble del seu mestre, Lluís Domènech i Montaner, que va ser qui més el va influir en els seus inicis d'historiador de l'art.

Puig i Cadafalch va presentar i defensar les seves diverses tesis en diferents Congressos i això va permetre la coneixença de l'art romànic català fora de les nostres fronteres. Així, amb Puig i Cadafalch el nostre romànic entra de ple en el cap de l'estudi de l'art i recerca científica amb personalitat pròpia.

Així doncs, podem dir que Puig i Cadafalch va tenir un paper molt important en quant a la difusió de l'art romànic català a Europa.

2.5 Puig i Cadafalch polític

Puig i Cadafalch, intel·lectual i professional compromès amb l'acció del catalanisme polític des del seu origen, va utilitzar el catalanisme per fer política.

El seu pensament polític el podem considerar regeneracionista i podem dir que la seva acció concreta era la voluntat de renacionalització interior de Catalunya, volent fer una política cultural, moderna i eficaç.

Puig i Cadafalch va ser un dels principals col·laboradors d'Enric Prat de la Riba en la constitució de la Mancomunitat de Catalunya. Des de la Diputació de Barcelona va impulsar la Junta de Museus, que va dur a terme diferents excavacions arqueològiques, i més tard, es va crear l'Institut d'Estudis Catalans, màxima autoritat de l'academicisme català.

Al 1913 va ser escollit per la Lliga Regionalista com a diputat provincial a Barcelona i anys més tard, es va convertir en president de la Mancomunitat després de la mort de Prat de la Riba. Com a successor de Prat de la Riba, va realitzar diverses tasques com la creació d'institucions culturals i la renovació de les infraestructures (xarxa elèctrica i telefònica, perfeccionant el model agrari del país).

Durant la dictadura, Puig va donar suport al cop d'Estat de Miguel Primo de Rivera tot i que més tard es va adonar que les promeses de respectar les peculiaritats catalanes –llengua i cultura- no eren certes. Aleshores Puig es va veure obligat a deixar la presidència de la Mancomunitat i després d'un temps, aquesta va ser intervinguda i dissolta per la dictadura.

2.6 Puig i Cadafalch, un esportista científic

Ens consta que a Mataró, durant els anys de joventut de Puig i Cadafalch, l'alcalde Josep García Oliver va impulsar un important moviment a favor de l'educació física, el qual va ser defensat per les Escoles Pies.

Puig i Cadafalch va publicar en *El Semanario de Mataró* entre el 1884 i el 1885 un article titulat "*Estudio Físico sobre la Natación*", en el qual expressava la seva admiració per aquest esport que en aquella època era tan rebutjat com admirat. La natació no va ser considerat un esport fins que el 1907 es van iniciar les competicions i es va fundar el Club de Natació Barcelona. El que tenia més interès eren les grans travessades i els que ho feien, aconseguien popularitat.

Per redactar aquest estudi, el primer que existeix sobre la física de la natació a Catalunya, Puig i Cadafalch va fer ús de la seva formació en arquitectura, física, matemàtiques i belles arts, juntament amb la seva fascinació per la gent capaç de desplaçar-se en el medi aquàtic. La motivació per la qual Puig i Cadafalch comença a fer aquest escrit, pot buscar-se en un doble interès. Per una banda, el seu afany de superació i el seu interès en l'àmbit científic, i per una altra, la seva afecció esportiva. Diversos fets ens fan pensar que Puig i Cadafalch tenia coneixements esportius, tan pel que fa en un sentit educatiu com de salut.

L'article es va allargar en sis edicions i aquests estaven signats amb les inicials H.G. Se sabia que el treball va ser escrit per Puig i Cadafalch ja que aquest li havia dit a Claudi Mayol i Roca, director de la Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis de Mataró. Es pensa que aquestes inicials corresponen a les inicials dels cognoms Puig i Cadafalch llegits de dreta a esquerra (Hclafadac i Giup). A més a més, el segon article està signat

amb les inicials G.H, un error que ningú no cometria amb les seves veritables inicials.

Durant la seva època d'arquitecte, va fer nombroses excursions degut al seu interès per l'arqueologia i l'art romànic. Ell mateix afirma que mai no havia fet cap excursió de caràcter esportiu sinó que en va fer moltes per tot el país com a excursionista científic. Era tan evident la seva relació amb la muntanya que en els seus últims anys era freqüent trobar-lo passejant pels voltants d' Argentona amb les cames embolicades amb les clàssiques bandes de roba dels excursionistes.

3. Introducció al Modernisme

El Modernisme és un moviment cultural que es produeix a Europa a finals del segle XIX i principis del XX. Neix a França i Bèlgica amb el nom d'Art Nouveau. Ràpidament s'estén a altres països europeus sota noms diferents: *Jugendstil* (Alemanya i països nòrdics), *Sezession* (Àustria), *Modern Style* (països anglosaxons), *Nieuwe Kunst* (Països Baixos), *Liberty* o *Floreal* (Itàlia).

Malgrat que aquest moviment cultural de recerca de noves formes i expressions afecta a totes les manifestacions de l'art i el pensament, és en l'arquitectura i les arts plàstiques on es mostra amb ple sentit.

A Catalunya l'art Nouveau és conegut com a Modernisme (1880-1910). Aquest moviment mostrà la vitalitat de l'economia i de la cultura catalana. Té unes dimensions i una personalitat especial que fa que puguem trobar manifestacions per tot arreu de la geografia catalana i en edificacions de molts diversos tipus: fàbriques, cooperatives agrícoles, ateneus, mercats i habitatges. El moment històric és idoni:

- Un creixement econòmic espectacular: L'agricultura s'orienta cap a l'exportació (vi, fruits secs), la indústria en general, i la tèxtil en particular, viu un moment expansionista, també el comerç i les finances en general gaudeixen d'excel·lent salut a les grans ciutats del país, en especial Barcelona, on se'ls hi ha quedat petit el cinturó medieval de les muralles i han iniciat la seva expansió urbanística amb els plans d'eixample.
- Un sentiment de reafirmació nacional: Aquesta situació a Catalunya contrasta amb un moment especialment pessimista a Espanya, on la pèrdua de les darreres colònies americanes posa

en crisi el concepte de l'Estat espanyol i manifesta de forma meridiana l'anquilosament de les estructures de l'estat i la manca de modernitat en l'economia i la societat espanyoles.

L'arquitectura modernista a Catalunya significa, per una banda, la modernització de les tècniques de construcció (ús del ferro en les estructures, utilització dels elements prefabricats), al mateix temps que conserva elements tradicionals (construccions amb totxo vist) i enllaça amb l'estil gòtic amb el que guarda un cert paral·lelisme. És una arquitectura decorativa, integradora en l'edifici de totes les arts plàstiques. Els arquitectes són sovint decoradors també d'interiors i dissenyen tots els detalls: el mobiliari, la marqueteria, les vidrieres, els mosaics, la forja, etc. Hi ha una reivindicació de les artesanies en un moment industrial.

Com a trets generals de reconeixement de l'estil modernista podem definir: el predomini de la corba sobre la recta, l'asimetria, el dinamisme de les formes, el detallisme de la decoració en la recerca d'una estètica per seduir, l'ús freqüent de motius vegetals i naturals i les figures femenines molt sensuals.

Catalunya posseeix un important patrimoni modernista, llegat donat per arquitectes com ara Antoni Gaudí, Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Enric Sagnier...

La cronologia exacta del Modernisme a Catalunya és difícil i sempre convencional. Podem situar-lo entre l'any 1888, any de l'Exposició Universal de Barcelona i el 1906, amb un epíleg fins l'any 1926, data de la mort d'en Gaudí.

4. L'escultura i les arts decoratives en els edificis de Puig i Cadafalch

Els arquitectes modernistes basaren bona part de la seva producció artística en una intensa presència de tota mena d'arts complementàries o "decoratives". L'escultura és l'art que més destaca en aquest plantejament. Puig i Cadafalch col·laborà molt especialment amb l'escultor Eusebi Arnau, que va ser l'especialista català més destacat en l'escultura aplicada a l'arquitectura d'aquella època.

En molts dels treballs que van dur a terme Puig i Eusebi Arnau van recrear el medievalisme; un exemple és la ornamentació de la Casa Coll i Regàs, de Mataró, on destaca sobre la porta principal una malenconiosa noia que fila, amb aspecte de típica princesa medieval de conte de fades.

Els elements escultòrics dels edificis de Puig i Cadafalch solen ser majoritàriament de pedra, cosa que limita la presència en les seves obres d'elements de fosa.

La forja és també important en les edificacions de Puig, i en aquest cas el seu gran col·laborador en aquesta tècnica va ser Manuel Ballarín, un forjador present en moltes obres del Modernisme.

La ceràmica és sempre fonamental en les cases modernistes, i en les de Puig i Cadafalch el proveïdor era la casa Pujol i Bausis, d'Esplugues de Llobregat.

A part de la ceràmica, en el Modernisme també es va utilitzar un material fet de cartró comprimit i estampat litogràficament que imitava la ceràmica. Puig va dissenyar en aquest material el sostre del Bar Torino de Barcelona.

Pel que fa als mosaics, Puig treballà amb els dos principals mosaïstes modernistes de Catalunya: Mario Maragliano i Lluís Bru, el qual va realitzar els mosaics de la Casa Garí del Passeig de Gràcia, considerats els mosaics romans més importants de Barcelona.

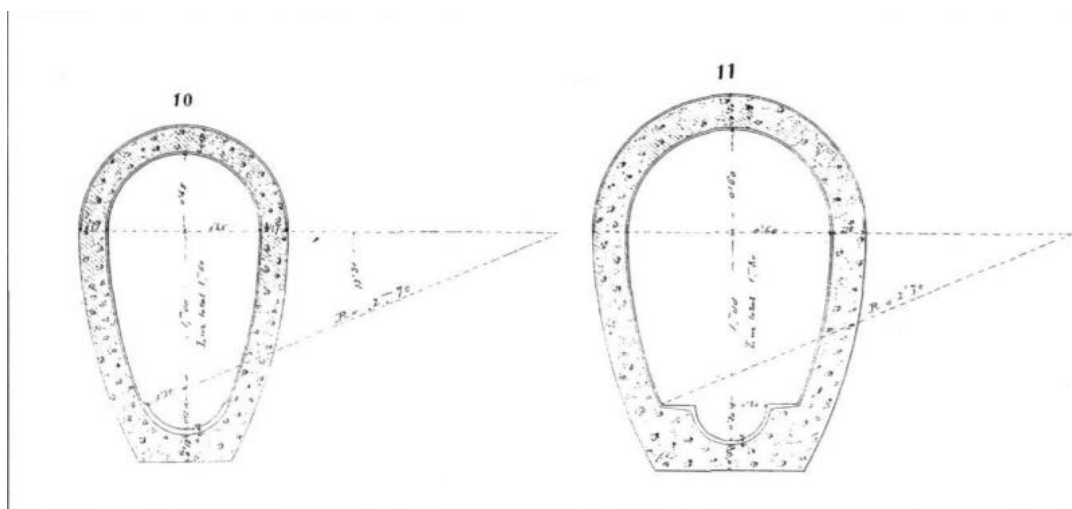
En definitiva, Puig i Cadafalch és un perfecte exponent de la idea de la integració de les arts que tenien els modernistes ja que la seva obra combina les seves mateixes aportacions personals artístiques amb les de molts altres grans creadors.

5. Els seus projectes més importants

Com bé he comentat alguns punts enrere, els grans projectes que Puig i Cadafalch va dur a terme, no són les cases modernistes que podem veure tan a Mataró com a Argentona, sinó que són aquelles coses que no estan a la vista de la població, però que van suposar grans canvis en la seva època i van permetre millorar les condicions de vida dels habitants, sobretot les relacionades amb la salubritat i la higiene urbana.

5.1 La xarxa de clavegueram

El clavegueram antic de Mataró no va ser projectat completament per Puig i Cadafalch. Ja abans de la seva incorporació a l'Ajuntament, i possiblement com a conseqüència de la creació del Projecte d'Eixample de Mataró, ja hi havia algunes conduccions d'aigües residuals de la ciutat (a la Riera, a La Rambla, als carrers de Santa Maria i de Barcelona) tot i que van ser criticades per no reunir les condicions exigides per la Higiene perquè complissin amb el seu objectiu.

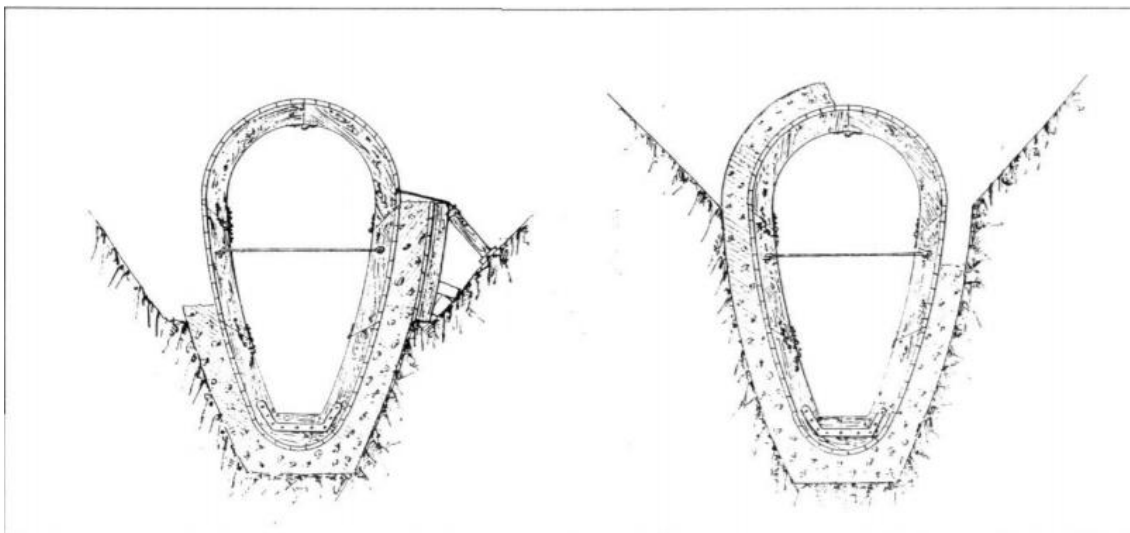
Secció del procés de construcció del clavegueram de Mataró

L'aprovació del pla d'Eixample obligà a construir un nou entramat de clavegueram que substituís a les obsoletes conduccions. L'any 1888 Emili Cabañes va elaborar un primer projecte però tampoc va ser prou adequat per a les necessitats de la ciutat.

L'any 1894 Puig redactà un nou projecte que dividia la xarxa de clavegueram en quatre parts: secció marítima, secció de la Riera, secció dels carrers Santa Teresa i Torrent i secció del Caminet i carrer Argentona.

Era un projecte que proposava utilitzar les tècniques i els materials més novedosos: de secció ovalada, feta de formigó i d'entre 1,60 i 2 m de diàmetre interior; i de secció circular, feta de ceràmica vidrada, d'entre 0,25 i 0,70 m de diàmetre interior. L'exterior de les clavegueres s'havia de recobrir de ciment allisat, i l'interior havia de tenir un revestiment de ciment Portland.

En la construcció de noves clavegueres en els quals intervingué (Sant Antoni, Sant Agustí, Cuba, Sant Francesc d'Assís), va conservar els sistemes convencionals, però en algun cas exigí que els maons fossin de primera qualitat, com els de Barcelona, tot rebutjant els de fabricació local.

Projecte del clavegueram de Mataró. Any 1894.

Seccions circulars del clavegueram de Mataró

El pressupost total de l'obra va ser de 119.331 pessetes, cost que es va repartir entre l'Ajuntament i els propietaris.

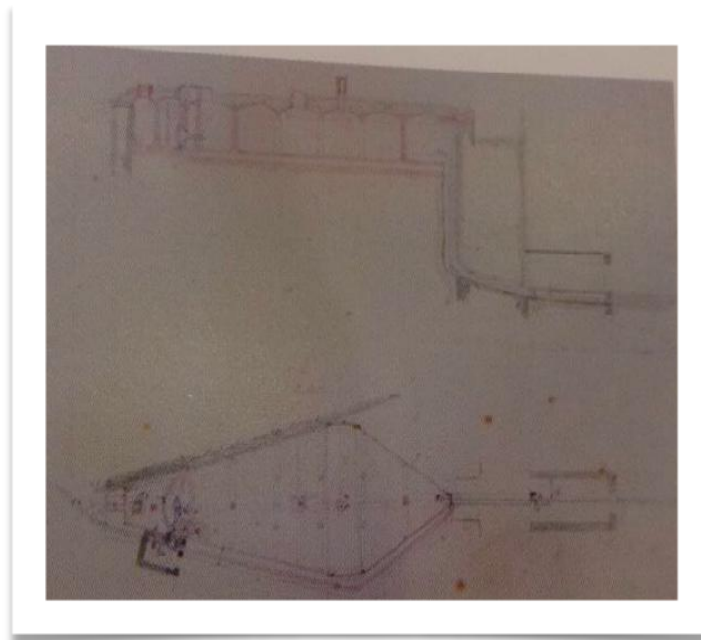
Les mesures econòmiques del projecte va fer que hi hagués una forta polèmica a la ciutat, a causa de les contribucions especials que havien de fer front els veïns i es va dur a terme una campanya per part dels sectors conservadors per acusar l'Ajuntament d'enriquir-se inflant els pressupostos de l'obra. Aquest va ser un altre motiu pel qual Puig i Cadafalch va dimitir dos anys més tard.

5.2 El sanejament i la modernització del proveïment d'aigua potable

La modernització i el sanejament de la xarxa d'abastament d'aigua potable a la ciutat segurament va ser el projecte més ambiciós de Puig i Cadafalch com a arquitecte municipal.

Puig i Cadafalch i el doctor Viladevall creien que per modernitzar les canalitzacions d'aigua potable, i abans d'executar els projectes hidràulics de subministrament, calia partir d'unes premisses de sanejament del subsòl de la ciutat amb un conjunt de mesures: suprimir els pous negres, conduir l'aigua potable en una canalització de ferro i procurar el augment del cabdal de les aigües deus de la ciutat.

En aquesta tasca Puig va dur a terme dues accions ben definides. La primera consistia a substituir les canonades de ceràmica entre el dipòsit situat al "Molí de Dalt", sobre el Cementiri, i el repartidor d'aigües situat a la Muralla dels Genovesos. La conducció que s'instal·là era de ferro fos revestit.

Planta i secció del dipòsit del Molí de Dalt de la conducció d'aigües a Mataró

La segona acció va ser procedir al sanejament de mines, pous i canalitzacions que hi havia a la ciutat i impermeabilitzar-les i substituir-les per canalitzacions de ferro quan calgués. Aquesta tasca, que ja s'havia començat a fer en els anys anteriors a l'entrada de Puig a l'Ajuntament, va augmentar de manera espectacular el cost del projecte.

En els treballs de sanejament del proveïment d'aigua cal remarcar la "restauració" de la Creu de Terme, també coneguda com a Creu d'en Ramis.

Aquesta obra va suposar el desmantellament d'una font que s'havia incorporat al monument i que ocultava la seva autèntica estructura. Les escasses garanties sanitàries que ofería la font van permetre la restauració de la creu que d'aquesta manera recuperaria el seu caràcter.

Creu de Terme, ubicada a la Rambla- Camí Ral

6. Descripció i anàlisi dels edificis més emblemàtics a Mataró

6.1 Saló de Sessions de l'Ajuntament de Mataró (1893-1894)

Al darrer terç del segle XIX s'executaren una sèrie de reformes a l'edifici de l'Ajuntament de Mataró, projectades el 1867 per l'arquitecte Miquel Garriga i Roca. L'any 1893 Puig i Cadafalch presentà una proposta de reforma del Saló de Sessions que va ser aprovada.

Antigament va ser una sala ocupada per llargs bancs de fusta desiguals. La remodelació que va dur a terme va consistir en dissenyar el sostre

enteixinat, els vitralls de colors dels balcons i dos dracs de ferro forjat situats al fons de la sala. Al sostre s'hi pot admirar la bella fusta enfosquida tota recoberta d'escuts: de la ciutat, de Catalunya, de ciutat provincial marítima... i de molts gremis propis de l'època.

Sostre enteixinat (encreuament de bigues formant compartiments quadrats)

La sala fa també la funció de galeria de matrimonis il·lustres, i hi figuren uns quants retrats a l'oli, on hi destaquen patricis locals. Avui en dia és recoberta per grans planxes de fusta i cadires individuals. A la part davantera de la sala hi ha un seguit de troncs amb tapisseria vermella normalment reservades per els convidats més importants d'aquella ocasió o per els alts càrrecs.

El sostre de la Sala de Plens de l'Ajuntament està format per un seguit de bigues de fusta que conformen un gran enteixinat. En l'encreuament

d'aquestes s'observen uns escuts en forma de creu imitant i recordant l'estil medieval. Les arestes de cada biga estan decorades d'un to lilós i grogós. Els vidres de les balconades són emplomats, amb més motius florals, i quan entra la llum, projecta una bonica escena al terra combinant els colors taronja, vermell, verd i blau marí.

Els escuts del sostre presenten els escuts de Catalunya, de Sant Jordi, i altres relacionats amb la ciutat de Mataró. És un recurs de tipus medieval, que fa pensar en les antigues sales dels comuns i les vil·les de temps medievals. El símbol del drac en els ferros forjats, i el sostre enteixinat vol simbolitzar la continuïtat de la història antiga de la ciutat, Mataró, en el moment contemporani.

Saló de sessions en les primeres dècades del segle XIX

Saló de sessions actualment

Ubicació: Carrer de la Riera, 48 Mataró

6.2 Casa natal de Puig i Cadafalch

És una casa de cós del segle XVII construïda l'any 1778, on va néixer Puig i Cadafalch i on hi van viure 6 o 7 generacions dels Puig. És una vivenda de planta baixa i un pis que tot i no tenir valor arquitectònic si que en té d'històric.

Aquesta casa està en mans d'un propietari particular que té l'intenció de vendre-la. L'Ajuntament està considerant el fet d'arribar a un acord per poder tirar endavant el projecte i destinar-lo a un centre d'interpretació que expliqui la figura i obra d'aquest polític i arquitecte mataroní.

La voluntat dels representants de l'entitat és trobar-se amb el nou equip de govern i aconseguir que la casa, que només té protegida la façana, es pugui preservar i es declari monument històric.

Façana de la casa amb la placa d'inscripció

Ubicació: Carrer Carreró, 39 Mataró

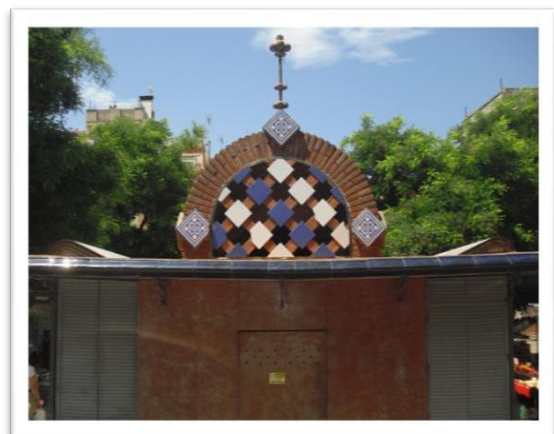
6.3 El rengle (1891-1893)

Situat a la plaça Gran, el cor de la Mataró medieval. El Rengle va ser la materialització d'una vella reivindicació dels venedors per resguardar les parades davant de la pluja, del fred de l'hivern i del sol de l'estiu. La creació d'un mercat de parades de carn per millorar les condicions en què es desenvolupava aquesta activitat comercial, era un projecte elaborat l'any 1891 per l'arquitecte municipal Emili Cabanyes. L'edifici es construí segons aquest projecte, no sense conflicte, ja que la subhasta de les obres que va fer l'Ajuntament sortia amb un pressupost massa baix perquè pogués interessar a cap contractista i es va haver d'augmentar la dotació en dues ocasions.

La intervenció de Puig en el Rengle, nom amb el què se'l coneix, es limità a una reforma a la teulada que passava de coronament a dues vessants, a semicircular i decorada amb rajoles i ferro forjat. Les raons del per què es va fer aquesta reforma no són gaire clares.

La reforma del Rengle no va ser l'única intervenció de Puig i Cadafalch a la plaça Gran. Els seus neguits de modernització i sanejament van fer que dissenyés la construcció de parades pels venedors de fruita i verdura, que llavors, com encara avui en dia, es distribueixen al voltant del Rengle. Aquest projecte quedà, com d'altres que va fer per a Mataró, en un no-res.

El rengle té planta rectangular, tot ell recobert de marbre vermellós marronós, amb un petit porxo que protegeix de la pluja tots els consumidors i les parades de venda. A la part superior, observem el sostre en forma de volta de canó.

Sostre en forma de volta de canó

A dins, hi estan situats els sistemes de refrigeració i ventilació de la maquinària. La coberta és de rajoles de ceràmica que combinen els colors blau i blanc, amb una gruixuda línia de color marró de maó. A la part superior, i de punta a punta, la volta està recoberta d'un carenat de ferro forjat, que recorda la tija i les flors, li dóna un símbol de frescor.

Rajoles amb motius
florals

També es poden identificar rajoles amb motius florals amb colors blaus i blancs. Unes taronges, com si fossin el "jardí de les Hespèrides", rematen els extrems.

Visió general del Rengle

Ubicació: Plaça Gran, Mataró

6.4 Botiga La Confianza (1894-1896)

Botiga projectada per Josep Puig i Cadafalch l'any 1894 per encàrrec de Francesc Palomer i inaugurada amb el nom de *La Confianza* l'any 1896.

La seva principal activitat era vendre pasta de sopa i oli d'oliva.

La decoració de l'establiment es sens dubte de Puig i Cadafalch: parets

i sostre amb motius vegetals i sanefes decoratives, expositors amb pinacles i relleus d'estil gòtic, rètol exterior de ferro forjat, amb lletres modernistes. Va ser restaurada al 2001.

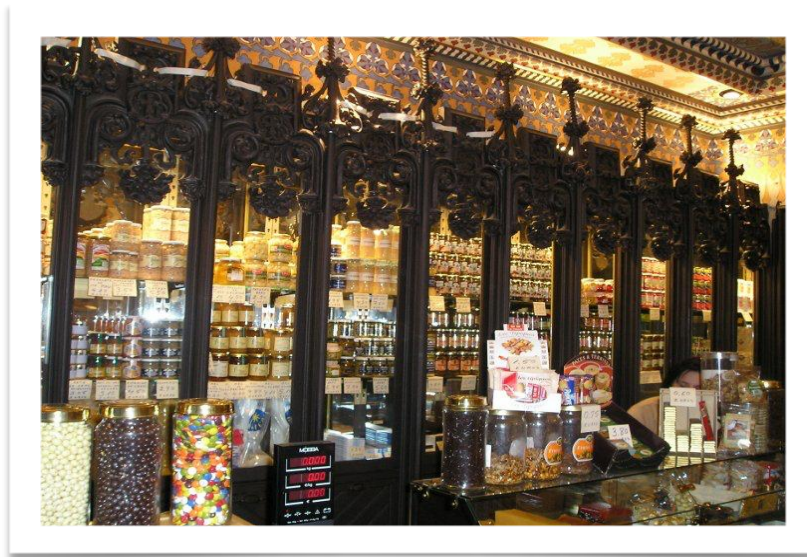
Rètol exterior de ferro forjat

La Confianza té una ornamentació modernista tant a l'exterior, a base de ceràmica i ferro forjat, com a l'interior, amb una notable prestatgeria goticista.

La façana, l'única part on observem ferro forjat és a la secció superior, on hi ha un seguit de grups amb tres trèvols. A sota llegim el nom de la botiga, en lletres de bronze. Al costat d'aquestes lletres observem tiges en forma de essa, que acaben en una flor perfectament definida (pètals, fulles...). A baix hi ha un drac, amb expressió feroç, que representa el drac de Sant Jordi. A les parts laterals hi ha diverses sanefes a cada lateral que surten des de la part superior i acaben en

forma de flor. Separant les sanefes hi ha una tira formada per flors de color blau. Tant a l'interior com a fora l'ambientació neogòtica ens recorda el temps en què l'artesanat, com a forma de comerç, era molt important i respectat.

Convertir un espai de venda en una mena d'indret de museu equivalia a trobar-se en un lloc venerable, distingit i respectable, com si fos la casa del mestre principal del gremi.

Notable prestatgeria gòtica a l'interior de La Confianza

Ubicació: Carrer Sant Cristòfor, 10 Mataró

6.5 Casa Parera (1894)

Puig i Cadafalch inicià l'experimentació amb les tècniques arquitectòniques i les composicions artístiques i modernistes precisament a Mataró. Es tracta d'una antiga casa de cós situada al carrer Nou amb una planta baixa, dos pisos i una teulada. La va reformar per a Miquel Parera i Partagàs. Integra amb gran encert esgrafiats, amb maó vist, ferro forjat i alguns elements escultòrics medievals (mènsoles, éssers fantàstics, escuts i gàrgoles). Les finestres del primer pis estan emmarcades amb petites mènsoles esculpides amb figures fantàstiques, com dracs, follets i bufons. Els balcons del segon pis estan coronats per uns blocs de pedra esculpits amb l'escut familiar i l'any de construcció.

La documentació gràfica de què es disposa mostra el mètode de treball que caracteritza Puig i Cadafalch: ell plantejava la idea amb esbossos i encarregava els artistes la seva confecció. En aquest cas, com altres vegades, va recórrer al seu amic Eusebi Arnau.

Elements florals de la façana

La façana d'aquesta antiga casa presenta esgrafiats amb elements florals i altres motius vegetals. Especialment remarcable és el coronament, amb dos relleus esculpits plens de referències medievals. El ràfec, molt sobresortit, és de maó vist. Són molt curioses les màscares de pedra, de la boca de les quals surten les dues canonades d'aigua.

Una té la cara alegre, simbolitza l'entrada de les aigües netes; la cara trista simbolitza la sortida de les aigües brutes. A la part superior de les finestres hi ha cares amb la boca oberta, de perfil, que recorda el món medieval.

Canonades d'aigua decorades amb màscares de pedra

A la part superior i inferior de la barana hi ha barres de ferro forjat decorades amb una sanefes d'elements florals, concretament trèvols de tres fulles envoltats d'una circumferència.

Els esgrafiats florals centrals representen les parts d'una planta que s'identifica amb la dent de lleó. Primer es veu la flor, després les fulles i les tiges i per últim les arrels que semblen estar arrelades a la terra. Aquesta flor és símbol de fidelitat i la bellesa veritable. També hi veiem la flor de taronger, símbol de l'amor i la puresa, i els trèvols, propiciatoris de la sort. A la base es veu un motiu floral típic de l'Art Nouveau: la fulla de roure, que vol dir fortalesa i perdurabilitat.

Les flors tenien el seu significat i llenguatge, i els artistes modernistes els coneixien molt bé.

Ubicació: Carrer Nou, 20 Mataró

6.6 La Beneficència (1894-1896)

La Casa de Beneficència i Asil d'Òrfenes estava situat en l'antic convent de Carmelites de Sant Josep, ocupat per les Concepcionistes, que es dedicaven a tenir cura de les asilades i a l'ensenyament de nenes. Les condicions de l'immoble no eren, per l'època, dolentes, però calia una reforma general i el sanejament de l'immoble.

En un període relativament curt de temps i amb un pressupost molt ajustat, Puig va realitzar una obra que sense abandonar l'austeritat pròpia d'edificis d'aquesta mena, li va donar una major vistositat i, sobretot, la va diferenciar visualment de l'escola.

Puig trencà l'austeritat de les façanes amb finestrals amb columnes en forma de corol·les amb capitells d'inspiració medieval i elements escultòrics d'estil neogòtic, com l'Àngel de la Guarda del pedestal de la cantonada, que no s'ha arribat saber si mai es va col·locar.

Façana amb els finestrals amb columnes en forma de corol·les

Ubicació: Carrer Sant Josep, 9 Mataró

6.7 Casa Coll i Regàs (1896-1898)

La casa Coll i Regàs és l'edifici més emblemàtic del Modernisme mataroní. L'arquitecte projectà la unió de dues cases de cós realitzant reformes pràcticament integrals a l'edifici.

Encàrrec de Joaquim Coll i Regàs, el propietari, l'arquitecte va començar el projecte amb la intenció de lloar la figura del seu client, prestigiós industrial i destacat membre de la burgesia local. Així, les referències al tèxtil, ja sigui a partir de figures al·legòriques treballades de forma simbòlica, o jugant amb teixits (papallones, aranyes, gats o "La Filosa"), com amb els mateixos esgrafiats o rajoles que tracen complexos brodats, i també constants referències als valors de classe (treball, fe i família), projecten la figura del seu propietari. Les inicials "JCR", combinades amb flors de lli i cotó i odes dentades, relacionaven el propietari amb la Revolució Industrial i la fabricació de teixits.

La casa Coll i Regàs va ser una de les primeres grans obres de Puig i Cadafalch quan ja definia un estil modernista propi: combinació de formes arquitectòniques medievals i elements tradicionals catalans (distribució a partir d'un pati central, rentamans, etc), amb formes barroques (columnes salomòniques), incorporant siluetes flamenques (arcs i tribuna dentats) i sanefes aràbigues. Les reixes de ferro forjat, probablement obra d'Antoni March, les escultures d'Eusebi Arnau, els esgrafiats, les rajoles i les vidrieres emplomades són un bon exemple de l'eclecticisme arquitectònic de l'època.

L'interior està revestit d'una rica decoració emprant diferents materials: ceràmica, rajoles, ferro, esgrafiats, pintura, vidres... tot gaudint d'uns dissenys florals, sanefes i dibuixos que ens evoquen a cultures exòtiques (mossàrab, egípcia, xinesa... trobant-se en els sostres, parets, portes, finestres...). Aquesta és la casa modernista més bella i ben conservada

de Mataró, actualment propietat de la Fundació Iluro de Mataró per a finalitats culturals.

Aquesta obra s'expressa amb el seu característic llenguatge florit, influenciat de cultures exòtiques com la mossàrab, egípcia, grega i xinesa. En la façana podem observar una tribuna amb columnes salomòniques, arcs trilobats i coronament esglaonat, amb un acolorit acabat de rajoles ceràmiques. També s'hi troben esgrafiats, formes que en aquell temps s'estampaven a les teles i temes florals. A la cornisa hi ha situats uns *maons d'untac* (que són els que sobresurten).

Les finestres de dalt de tot de l'edifici, que acaben en punxa, són d'estil neogòtic. A la part superior de la porta, hi ha esculpida una forma femenina, anomenada la filosa. Aquesta, aguanta una balança que sembla força lleugera, mentre els seus cabell s'agiten al vent. També duu un fus i un cabdell de fil. En definitiva, esdevé un símbol del món tèxtil.

A part de la filosa que hi ha a l'entrada, es van esculpir diversos motius animals com un conill o un gat. Els dos porten elements significatius a la seves potes. Per exemple, el conill porta una pell, i el felí, un cabdell de fil.

A les finestres més grans també hi ha els mateixos motius, però aquest cop prenen la forma de papallones (per la seda) o un mico.

Animals esculpits a la façana que fan referència al món tèxtil

Finalment, a la part superior de la finestra principal hi ha dues creus de ceràmica, cadascuna amb una frase de tipus moralitzador. La primera diu: " Molt bo és viatjar"; la segona: "Però millor a casa s'està". Aquestes

frases signifiquen que per molts diners que tinguis i per molts llocs que puguis visitar, si tens una casa tan bé decorada i amb totes les comoditats, no trobaràs lloc igual.

6.7.1 Anàlisi de l'interior de la casa

L'interior de la casa la podem dividir en diferents parts: el subterrani, per els empleats de la casa; la planta baixa, on els nobles hi vivien i passaven la majoria de temps; el primer pis, on es trobaven els dormitoris; i per acabar, les golfes.

➤ **Planta baixa: el rebedor**

El rebedor era la cambra central, ja que a partir d'aquest departament

hi surten diferents habitacions. En el sostre s'hi pot observar vidre emplomat (amb motius vegetals) fent una claraboia, deixant així pas a la llum del dia i transformant-la en diferents colors.

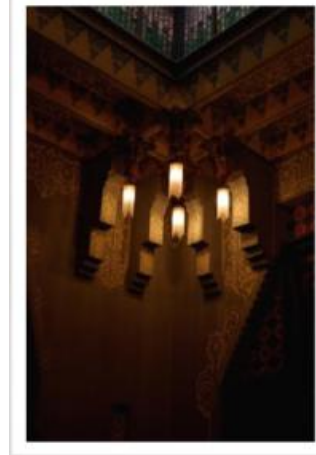
Vidre emplomat amb motius florals

A sota, hi ha una llarga sanefa de ceràmica amb motius florals (poden suggerir trèvols) i a la paret inferior si veuen esgrafiats.

Als extrems de la sala hi pengen unes làmpades subjectades per flors.

Tota la bombeta està envoltada de fins cilindres de vidre, impedit així que el focus de llum quedi a la vista, però produint un bonic efecte a les cantonades fosques de la planta baixa.

Làmpada subjectada per flors

Per fer les obertures de les portes és freqüent utilitzar els maons en forma d'escala. Algunes zones amb ceràmica d'aquesta sala recorden a la cultura mossàrab, ja que a la rajola hi predomina un color coure.

Els esgrafiats amb motius vegetals són abundants, i més amb els colors segurament més utilitzats per Puig i Cadafalch: el blanc i el blau.

En aquesta època els capitells també adopten formes medievals. Hi ha dues columnes que seguint aquestes característiques, aguanten un sortint de la paret on s'hi ha incrustat una de les dues creus que hi ha a la sala, i amb lletres modernistes, expressa la següent frase feta: "A la casa on es treballa, mai hi faltará grà ni palla.

> Sala intermèdia

Entre el rebedor i el menjador, hi ha una sala intermèdia, amb un sostre enteixinat, i una pica pels amos de la casa i convidats, on per mitjà de rajoles de ceràmica, es pot deduir la professió del propietari.

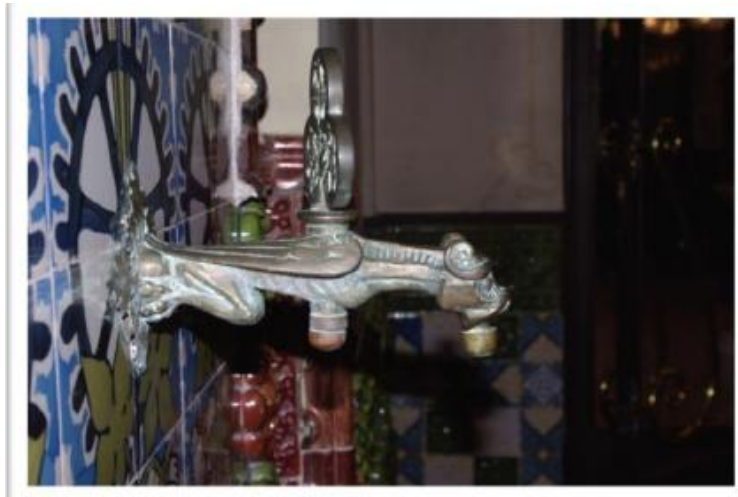
A la primera fila si representen unes flors de color rosa, la coneguda flor de lli, a sota hi ha una roda d'engranatge utilitzada en el món del tèxtil pel funcionament de les màquines de manufactures.

Pica decorada amb motius florals

Just un quadrat de ceràmica més avall, si troben les inicials del propietari: J.C.R (Joaquim Coll i Regàs). A partir d'aquí es pot deduir que el senyor Coll es va enriquir a partir de la seva empresa de manufactures. Els motius florals que envolten l'escena, tenen una influència mossàrab ja que es torna a utilitzar el color coure. La pica és una petxina, un altre element natural, decoratiu, molt utilitzat en el renaixement.

La boca de l'aixeta és un drac, el de Sant Jordi, i la maneta per activar l'aigua és un trèvol. Recordem que una de les finalitats del modernisme és exaltar Catalunya.

Aixeta en forma de drac

➤ Tercera sala: el menjador

El sostre del menjador està tot esgrafiats amb motius animals, en aquest cas són libèl·lules. Els elements situats al voltant del sostre, provindrien d'influència xinesa.

Sostre amb motius animals

Els dibuixos de les parets, segons la seva superfície, ens poden suggerir les representacions d'animals egipcis.

Tot el terra d'aquesta sala és decorat amb elements florals, de color marró.

Durant la visita es poden observar escuts en blanc, és a dir, no contenen cap nom ni cap símbol. L'explicació és que ell era el primer home de la seva família que s'enriquia, i per tant, no tenia un prestigiós ni ric arbre genealògic familiar. A partir d'aquell moment ell n'era el primer representant.

En un extrem del menjador hi ha situada una petita finestreta de fusta, també decorada amb una sanefa. Per mitjà d'aquella obertura els criats de la casa passaven els plats de la cuina cap a la sala. Tota ella està decorada amb un motiu lineal que es va entortolligant de baix cap a dalt.

Finestra de fusta per la que els criats passaven els plats

➤ **Sala que connecta amb la terrassa**

En aquesta sala, ja esmentada anteriorment, la decoració torna a ser totalment diferent. Aquí s'hi poden observar tons més rosats i blavosos. Les vidrieres que connecten amb l'exterior són de diversos colors, i com que aquesta sala dóna a l'exterior, bona part del dia s'hi reflecteix un mosaic de colors al terra, i depèn de l'hora del dia en que es trobi, la saturació d'aquests també anirà variant.

En aquesta mateixa habitació, hi ha situada una altra pica, però aquesta és més simple. Les rajoles incrustades no transmeten cap missatge, el ferro forjat de l'aixeta no està tan treballat... en definitiva, aquesta estava destinada a la utilització del personal de servei.

Pica d'estil més simple

Però tot i això, no trenca amb l'estil modernista de tota la casa.

En aquesta mateixa pica, s'hi poden tornar a observar els escuts de Catalunya i les inicials blanques gravades sobre un fons de color blau cel.

➤ **Sala de repòs, despatx**

En aquesta sala hi tenia el despatx el senyor Coll i Regàs. Al centre, hi ha una llar de foc vorejada per la tècnica al maó vist. Hi tornen a haver les mateixes rajoles que a la pica dels amos de la casa, la més luxosa: la flor de lli, la roda d'engranatge i les seves inicials.

A la paret que es troba a sobre de la llar de foc hi ha un gran arbre genealògic però tots els espais que hi ha dintre els escuts estan en blanc, perquè com ja he explicat, ell era el primer ric de la seva família.

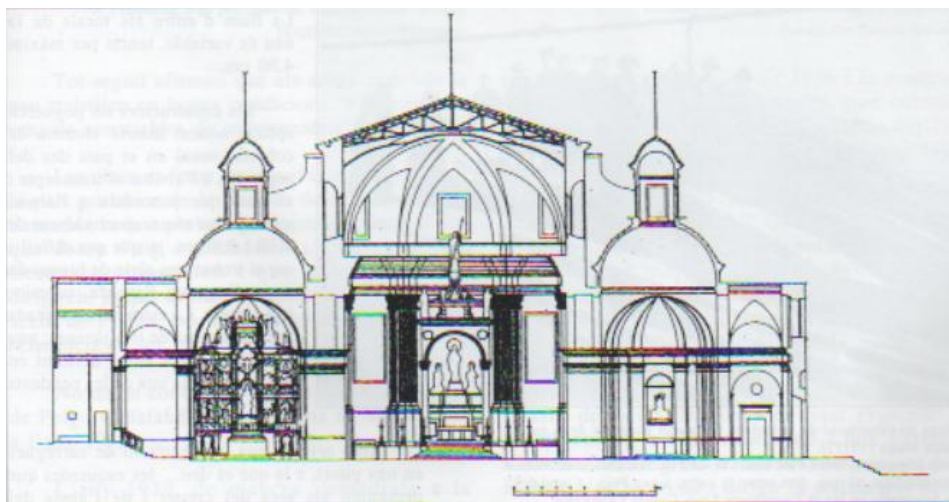
Arbre genealògic damunt la llar de foc

Ubicació: Carrer Argentona, 55-57 Mataró

6.8 Intervencions de Puig i Cadafalch a Santa Maria i a les Caputxines

La primera intervenció de Puig i Cadafalch a Santa Maria de Mataró que s'ha pogut documentar, fa referència a la resolució d'un greu problema estructural que presentaven la volta i la teulada de la nau de la basílica, en al part del creuer i l'absis. Aquest treball, fet conjuntament amb l'arquitecte Lluís Gallifa, data del 30 d'abril de 1917.

El rector de la parròquia de Santa Maria havia encarregat als arquitectes Emili Cabañes i Melcior de Palau l'estudi general de l'estabilitat de l'església, però la mort d'aquests els va impedir acabar l'estudi. Puig i Cadafalch i Gallifa, després de valorar els càlculs fets pels dos arquitectes esmentats, van comprovar l'estat de les càrregues de la volta de la nau, de la volta i de la seva estructura de suport i van decidir que s'havia de substituir totalment l'estructura de la teulada en la part de sobre el creuer gran i l'absis per unes encavallades de ferro, de manera que el pes de la teulada es desplaçés directament a les parets i als contraforts, sense fer treballar els arcs torals que abans el suportaven; amb aquesta solució, els arcs quedarien descarregats, ja que només haurien d'aguantar el pes de la volta.

Secció transversal de Santa Maria. Sobre la volta de l'absis s'aprecia una de les encavallades projectades pels dos arquitectes.

Tot seguit, van afirmar que els altres arcs de la nau treballaven en bones condicions. Després d'aquest estudi, les obres van començar i des de llavors, la part posterior de la teulada de la nau gran de Santa Maria és suportada per l'estructura metàl·lica que Josep Puig i Cadafalch i Lluís Gallifa van projectar,

Puig i Cadafalch també va intervenir a la capella dels Dolors i va voler retornar-la al seu origen. A més, seguint el model d'una antiga i única llàntia existent a la capella abans de 1936, va dissenyar i situar les llànties actuals, que també col·locaria a la capella de Sant Josep, de Santa Maria i, més tard, a l'església del convent de les caputxines de Mataró. A la vegada, va suprimir un petit altar amb retaule modern, dedicat a la Mare de Déu del Perpetu Socors, que existia al vestíbul de la capella i aquest retaule es va situar després al altar de Santa Llúcia.

Llàntia de la capella dels Dolors

El 1945, tot i que no s'ha pogut documentar, hi ha constància que Puig i Cadafalch va intervenir a les Caputxines de Mataró.

El convent de les monges caputxines de Mataró havia estat incendiat el juliol de 1936, i durant la guerra i la postguerra tingué usos i destinacions diverses i, fins i tot, va servir com a presó. Puig i Cadafalch va intervenir en la restauració de l'església i va projectar i dirigir l'altar, que va ser beneït i acabar el primer de desembre de 1946.

L'altar de les Caputxines està format per un basament de pedra marbre, massís, pesant, del qual neix l'ara de l'altar i, sobre el qual, un escalonat de pedra marbre, conté el sagrari.

És molt possible que la intervenció de Puig i Cadafalch a les Caputxines sigui el darrer treball de l'arquitecte, que el desembre de 1946 tenia setanta-nou anys.

7. Descripció i anàlisi dels edificis més emblemàtics a Argentona

7.1 Casa d'estiueig de Puig i Cadafalch (1897)

Es podria pensar que aquesta casa d'estiueig, construïda entre 1897 i 1905, és una obra menor de Puig i Cadafalch, petita, particular, feta per a cobrir una necessitat estrictament familiar; però per a ell, aquesta obra tenia la mateixa importància que tots els seus altres projectes.

Situada a la Plaça de Vendre a Argentona, no es de nova planta, ja que Puig va aprofitar tres antigues vivendes per convertir-les en un únic casal. La família Puig era propietària de la casa número 7 del carrer Dolors Monserdà. L'arquitecte a finals del segle XIX va comprar les dues cases veïnes amb l'objectiu d'ampliar la seva residència d'estiueig.

El procés de reforma va començar el 1897, amb la construcció d'una galeria avançada a l'interior del pati, que es convertiria en l'entrada principal i el projecte va durar fins el 1905, any en el qual es va inaugurar l'immoble.

El porxo, format per una pèrgola de fusta, té a la cantonada una glorieta hexagonal, rematada amb una cúpula piramidal. La tribuna és tota envoltada per una barana de gelosia i el ràfec, part inferior de la teulada que serveix per desviar l'aigua de la pluja,

Vista exterior de la casa d'estiueig de Puig i Cadafalch

està coronat amb merlets d'obra vista amb un gran pinacle a la cantonada. Tots aquests elements arquitectònics donen un aspecte feudal a la casa.

Puig va utilitzar les galeries interiors i exteriors que donen llum indirecta a les estàncies, creant una mena d'atmosfera intimista amb racons foscos. Les reixes, les garlandes amb motius florals que decoren els finestrals, les columnes jòniques i els arcs que separen les diferents habitacions i la ceràmica vidriada formen part del gust pel detallisme.

La casa està decorada amb maquetes d'escaiola de diverses obres escultòriques d'Eusebi Arnau i amb rajoles i pedres esculpides procedents d'altres obres de Puig i Cadafalch. La casa és de planta irregular perquè s'adapta al traçat dels carrers laterals. Puig va aprofitar que se situava sobre un punt prominent per donar-li una escenografia medieval.

Ubicació: Plaça de Vendre, Argenton

7.2 Capella del Sagrament d' Argentona (1896-1897)

La vinculació de Puig i Cadafalch amb la Parròquia de Sant Julià d'Argentona era tan estreta que ja d'estudiant va realitzar alguns alçats i fins i tot hi ha gent que el recorda assistint a missa diària durant les llargues estades a la vila.

A finals del segle XIX, Argentona experimentà un fort creixement demogràfic, especialment durant l'estiu, fet que va provocar que alguns llocs no poguessin acollir a tota aquella gent. Aquest és el cas de l'antiga capella del Santíssim Sagrament, edificada sobre l'antic cementiri de la parròquia entre els anys 1670 i 1673.

En un discurs que es va fer davant dels regidors de l'Ajuntament d'Argentona, Francesc Carreras Candi, un il·lustre i reconegut estiuejant d'Argentona, va proposar l'ampliació de la capella. Aquest va ser un projecte que la parròquia va encarregar a Puig i Cadafalch.

Àbsis de planta semi hexagonal i coberta amb arcs apuntats

La nova capella, d'estil neogòtic, tenia una nau de planta rectangular amb un àbsis de planta semi hexagonal i coberta amb arcs apuntats. En els creuament de la volta hi havia escuts geràldics, com el de Catalunya, o la data d'acabament de les obres. Puig va dissenyar una capella amb poques finestres ogivals, totes a la banda est, per proporcionar una bona il·luminació.

L'interior de la nau ofereix característiques modernistes com l'esgrafiament de les parets que reproduïx motius vegetals (flors) i religiosos (creus). La decoració escultòrica dels capitells situats al voltant de la porta d'accés s'atribueix a Eusebi Arnau.

Tot i això, això es va modificar i es van dissenyar dos únics finestrals a banda i banda de l'absis. L'accés es trobava en una porta lateral des de l'església de Sant Julià. L'ampliació de l'edifici va fer que s'haguessin de construir una sèrie de contraforts que sobresortien de la línia de façana, la qual cosa va provocar una disputa amb l'Ajuntament, que va acabar guanyant l'arquitecte.

Figura de Sant Julià a l'interior

Ubicació: Plaça de l'Església, 1 Argentona

7.3 Casa Garí (1898)

És un antic mas reformat i ampliat l'any 1898 per encàrrec de Josep Garí i Cañas. Tal com indica la inscripció en el mosaic de la façana, va ser feta en nou mesos. Amb aquesta obra, Puig i Cadafalch va poder transmetre totes les seves idees arquitectòniques; casa catalana a l'avantguarda dels corrents estètics del moment.

Va convertir una casa de pagès i els seus horts en un veritable palau nobiliari amb jardins d'inspiració victoriana i de vil·la mediterrània.

Font d'aigua del jardí de Can Garí

Tot i la transformació arquitectònica de Can Garí, encara es poden trobar elements que recorden les típiques masies catalanes, com una torre adossada amb un rellotge solar esgraiat a la paret, o dos torricons orientats al sud que li donen aquest aire de fortalesa medieval, com tenien algunes masies d'aleshores.

En els primers projectes tractava la casa com un palau d'inspiracions nòrdiques però finalment Puig es va decantar per una versió més eclèctica, amb arqueria al pis superior i torre quadrada, una proposta de monumentalització per demostrar que aquella família pertanyia a l'alta burgesia barcelonina.

Gràcies a la llibertat de creació i pressupostària, Puig va poder utilitzar una gran quantitat de plànols, pintures i esbossos. L'arquitecte va aixecar un veritable palau, unint la imatge d'una masia fortificada i el

luxe i la comoditat més pròpies de la ciutat, dissenyant espais ben il·luminats i amb vistosos elements decoratius i detalls com un teatre o els jardins amb un petit llac. La casa Garí és un exemple arquetípic de l'obra de Puig i Cadafalch, i segurament la seva millor obra al Maresme.

Ubicació: Sant Miquel del Cros, 25-26 Argentona

7.4 Can Calopa (finals del segle XIX)

Can Calopa és un casal situat al centre de la vila d'Argentona, sota de l'Església Parroquial de Sant Julià. Es tracta d'una casa de quatre cossos i amb teulada a quatre vessants. Tot i que no hi ha documents que afirmen que Puig i Cadafalch va ser l'arquitecte, la comparació amb altres obres seves, ens fa considerar la seva autoria.

L'entrada de la masia, un portal de maó vist amb teuladeta a dues vessants que aprofita una antiga llinda amb l'escut de la casa (el "ca" i "lo pa") i l'any de construcció de l'edifici (1661), recorda les d'altres edificis de Puig i Cadafalch com per exemple La Beneficència.

Interior del saló principal

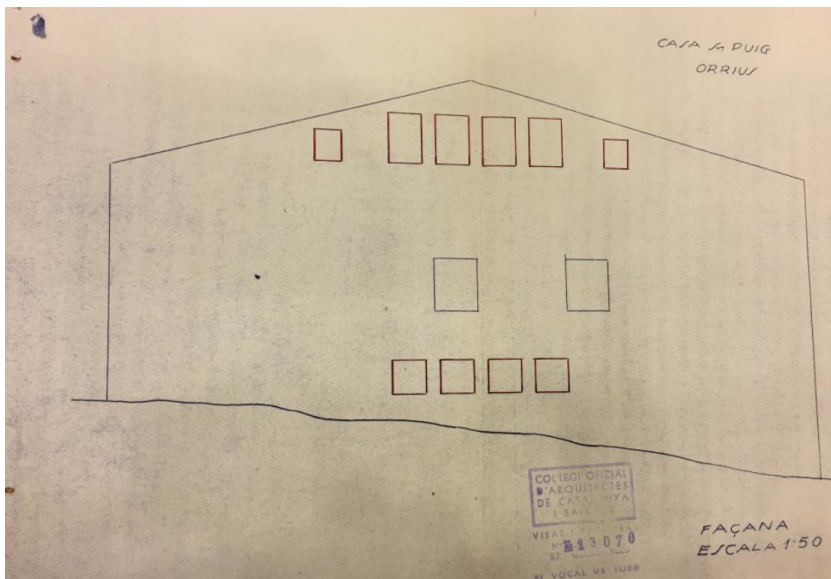
La tanca del pati, amb mur de maó vist, decorat amb rajoles de València i reixes de ferro forjat, va ser construïda el 1898.

De la mateixa manera, la presència d'escuts familiars i escuts al·legòrics als treballs del camp (la vinya, el blat...) o la senyera mateix, estableixen una connexió amb el treball que Puig realitzà al Saló de Plens de l'Ajuntament de Mataró.

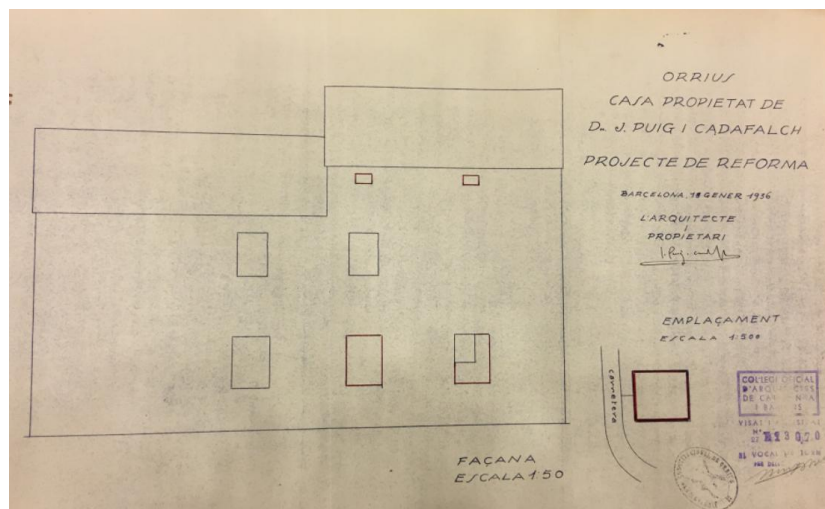
Ubicació: Carrer Riudemeia, 8 Argentona

8. Projecte de reforma a la casa d'Òrrius

En aquest apartat m'agradaria esmentar la masia que Puig i Cadafalch va construir a Òrrius. Gràcies a l'arxiu comarcal de Mataró, he pogut obtenir els plànols que ell mateix va fer de la façana d'aquesta casa, situada a la Carretera d'Òrrius a Argentona, 6-8-10-12. Aquesta rebia el nom de " La Casa Blanca" i va ser venuda a un particular, el qual la va reformar. Malauradament, a causa d'aquesta reforma, no he pogut obtenir cap tipus d'informació, però penso que és interessant poder fer un cop d'ull als plànols.

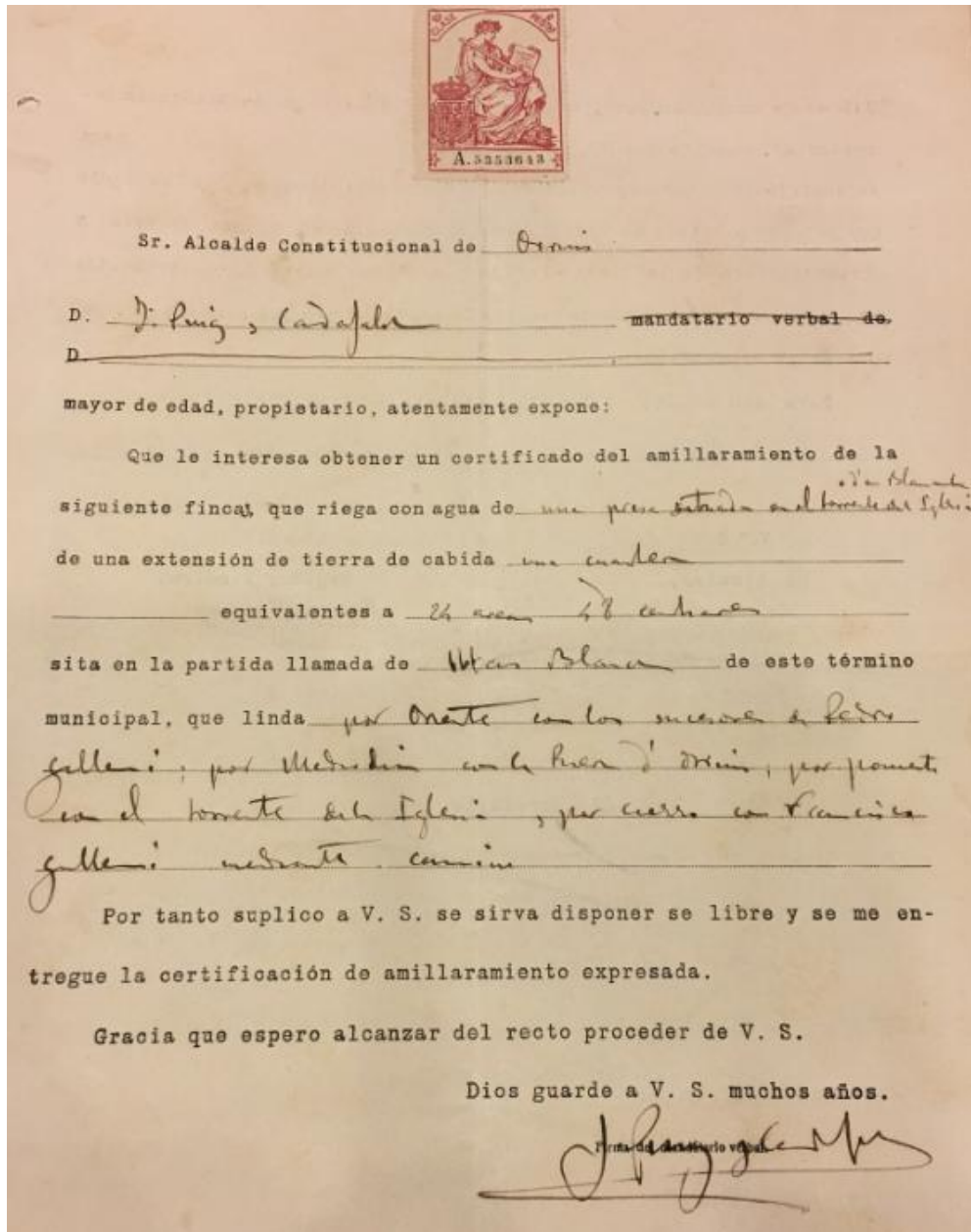

Plànol de la façana de la casa Puig a Òrrius

Plànol del projecte de reforma de la façana

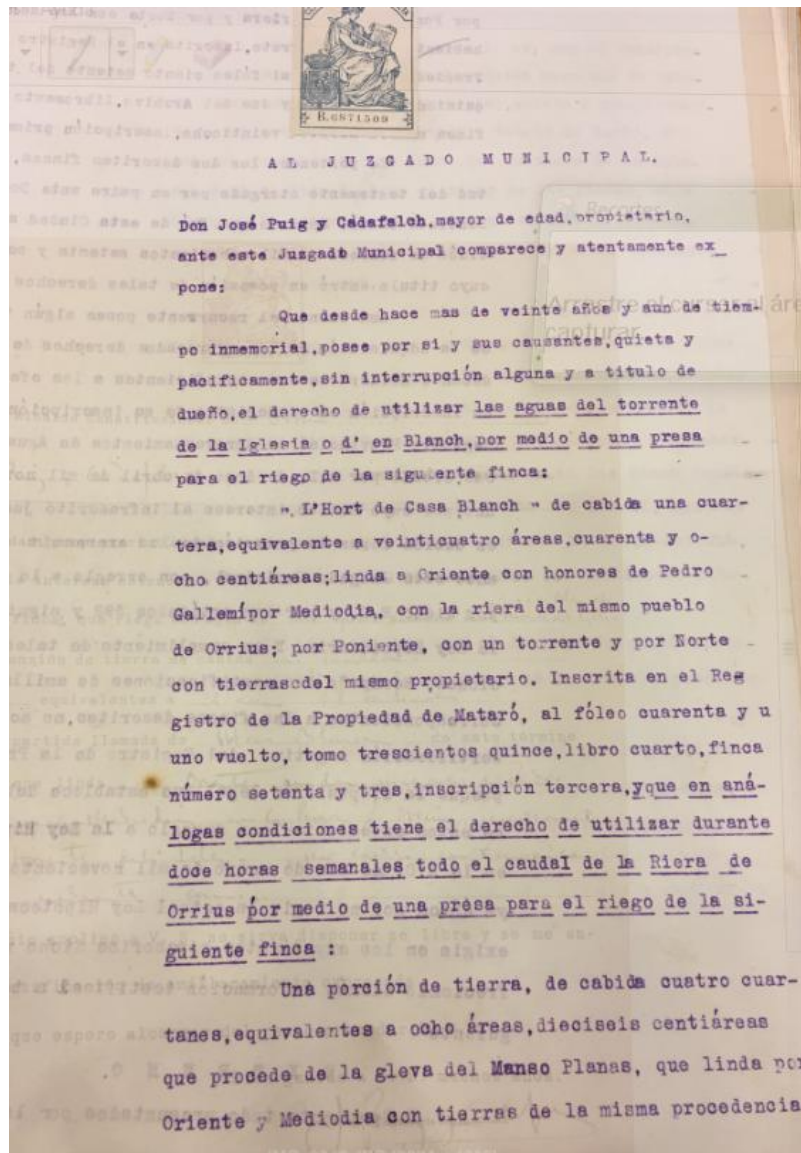
Un fet que ens permet conèixer aquesta Masia que Puig i Cadafalch va construir a Òrrius és un document en el que Josep Puig i Cadafalch s'adreça a l'Alcalde d'Òrrius per demanar-li l'obtenció d'un certificat d'amillarament (registre de béns) d'una finca, que rep el nom de Masia Blanca, i que rega amb l'aigua d'una presa de l' Església o d'en Blanch.

Document en el qual Puig i Cadafalch demana que se li entregui la certificació de l'amillarament de la seva finca

També trobem un altre document en el que Josep Puig i Cadafalch s'adreça al jutjat municipal per exposar que, des de feia més de vint anys, posseïa el dret d'utilitzar les aigües del torrent de l'església o d'en Blanch, per mitjà d'una presa, per regar l'Hort de la Casa Blanch.

A més, afirma que el dret d'utilitzar, durant dotze hores setmanals, tot el cabdal de la Riera d'Òrrius per mitjà d'una presa, per regar la seva finca, està lliure de cargues i no es possible precisar el seu valor.

Document en el que afirma que pot utilitzar el cabdal de la riera d'Òrrius per regar la seva finca

AL JUZGADO MUNICIPAL
S U P L I C O que se sirva tener por presentado en forma
el presente escrito y documentos que se acompañan, acordar
que con citación del Sr. Fiscal Municipal, se reciba la
información ofrecida, anunciándose previamente la celebra-
ción de la misma por medio de edictos en las Casas Consis-
toriales, y previo dictamen de dicho Sr. Fiscal, aprobar
el expediente sin perjuicio de tercero de mejor derecho,
y ordenar se libre y me sea entregado un testimonio lite-
ral del mismo.

S I: Se hace constar que el derecho de utilizar di-
chas aguas está libre de cargas y no es posible precisar
su valor.

AL JUZGADO MUNICIPAL SUPPLICO que haga de las
anteriores manifestaciones el mérito correspondiente.

ORRIUS *14* de agosto de mil novecientos
atorce. *el arrendado = 1/2 hora cada semana*
de todo el caudal de las rieras de Orrius = vale
Orrius
Puig

Part final, en la qual Puig demana poder rebre
la informació i un testimoni literal de l'expedient

9. Empremta de Puig i Cadafalch a Canet de Mar

9.1 Els jardins de la Mare de Déu de la Misericòrdia

La primera empremta de Puig i Cadafalch a Canet la trobem de la mà de Teresa Palau Català, una mataronina que havia estat casada amb Eusebi Golart. Quan aquest va morir, va deixar 125.000 pessetes per a destinar-les a fer millores com ara la urbanització d'uns jardins dedicats a la Mare de Déu de la Misericòrdia a l'antiga horta de can Torrus. El germà de Teresa de Palau era l'enginyer de ponts i camins Melcior de Palau i Català, que va ser el que va recomanar a la seva germana el jove arquitecte Josep Puig i Cadafalch. I és així com, per primera vegada, Puig i Cadafalch va començar una obra a Canet. El projecte que va plantejar, anava més enllà de la creació d'uns jardins, ja que contemplava una millora integral de tot l'entorn. En primer lloc, plantejava una reforma del frontal del Santuari, transformant l'existent en una façana amb aires de catedral gòtica. Puig pretenia aixecar un cimbori (cos cilíndric que serveix de base a la cúpula) de més de vint metres per tal que l'edifici aconseguís més alçada i donés una imatge més espiritual. Puig completava la reforma amb un gran edifici destinat a casa-hostatgeria per tal que els peregrins poguessin quedar-s'hi quan visitessin el santuari. I en darrer lloc, el projecte dotava tot l'espai d'un sentit espiritual amb un "rosari monumental", fent petits monuments-capelletes dedicats als misteris de Maria Santíssima, els del goig, del dolor i de glòria.

La urbanització del Jardí de la Misericòrdia finalitzà pel mes de març de 1896.

9.2 La fàbrica de gèneres de punt Susagna, Carbonell i Cia

A finals del segle XIX la producció fabril va augmentar a Canet. Una de les fàbriques més actives, la fàbrica Susagna, Carbonell i Cia, que es trobava al carrer Ample, 37, tenia més de seixanta treballadors, i conscients que havien d'expandir el negoci, van traslladar la fàbrica als afores de la ciutat després de comprar uns terrenys. Joan Carbonell Paloma, que residia a Barcelona, tot i ser de Canet i tenir-hi la fàbrica, es va posar en contacte amb Josep Puig i Cadafalch i li encarregà el projecte de la nova fàbrica. En aquell moment, Puig i Cadafalch no havia projectat mai un edifici industrial, per tant, en aquell projecte, l'arquitecte partia de zero tot i que comptava amb l'experiència de les grans naus dels Cellers Codorniu, a Vilafranca del Penedès. Es va anar projectant durant el 1897 i a finals d'any es va fer la subhasta de les obres que van anar a càrrec de Martí Isern i Joan Solà. Les obres van començar a inicis de 1898 i van durar tot l'any fins que a principi de 1899 es va poder engegar la fàbrica Susagna, Carbonell i Cia, com la indústria del gènere de punt més gran que tenia en aquells moments Canet de Mar.

La nova fàbrica va ser projectada amb dos pavellons allargats, de tipus industrial (avui encara se'n conserva un en estat original), amb tres carrers paral·lels, dos dels quals portaven als magatzems, i el darrer, el principal, feia de passadís d'entrada a l'edifici central, destinat a la màquina de vapor, la caldera i la carbonera. Aquesta última es trobava en el sòtan de l'edifici i s'hi accedia per la part posterior de l'edifici i també per la mateixa sala de la caldera.

Al darrere de l'edifici hi havia la gran xemeneia, que era visible des de qualsevol lloc.

Les cinc construccions de la fàbrica Susagna, Carbonell i Cia es van fer amb volta catalana i eren sustentades per bigues de ferro. En el cas de les naus de producció, Puig i Cadafalch va decidir fer una doble

coberta, a dues aigües i es van fer grans finestrals per tal d'aprofitar al màxim la llum natural. Puig va utilitzar materials econòmics com ara el maó vist. Aquesta fàbrica serà un model per a moltes fàbriques fetes posteriorment; amb un edifici central i naus allargades al voltant, amb una arquitectura industrial d'obra vista combinada en molts casos amb esgrafiats o enrajolaments.

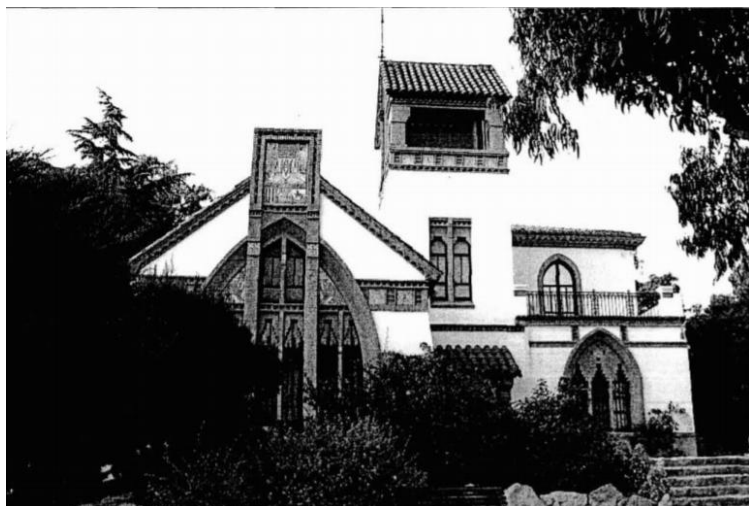
Imatge de principi de segle XX de la nau en activitat

9.3 La casa-hostatgeria del Santuari de la Misericòrdia

Quan es va consagrar la Creu l'any 1902, Pedracastell va passar a ser un punt d'interès pels excursionistes. Amb l'estada a la muntanya, s'aprofitava també per visitar el Santuari de la Misericòrdia i arran d'això, els administradors van decidir obrir un espai com a menjador, a casa de l'ermità, que va anar a càrrec de Josep Carqués. Amb els anys, es va decidir construir una casa-hostatgeria i l'any 1912 es va proposar que s'alcés l'Hotel del Santuari, sota els plànols fets per Puig i Cadafalch. El projecte plantejava projectar un gran hotel amb un cos central de dos pisos en forma d'L i amb un passadís emporxat mirant a llevant i coronat amb una torre mirador. També projectava fer dues naus paral·leles d'una sola planta com a espais d'esbarjo. A mesura que el projecte va anar avançant, es va anar veient que les dificultats econòmiques els obligaria a reduir les pretensions.

Per al projecte del Restaurant del Santuari, Puig i Cadafalch va partir d'una estructura arquitectònica inspirada en formes medievals del gòtic europeu i ho acompanyava amb elements ornamentals de tradició catalana com la ceràmica, el ferro forjat o les obertures coronades amb maó escalonat, típic de les construccions de Puig i Cadafalch.

Imatge del Restaurant del Santuari tal i com va quedar l'any 1914

Pel que fa al projecte de l'hostatgeria, aquest va quedar reduït únicament a la construcció de quatre habitacions petites i senzilles, situades en el primer pis del restaurant.

Tal i com podem veure actualment, únicament s'acabaren tres de les quatre façanes existents. La façana de llevant quedà per fer i avui encara és una paret completament llisa.

9.4 Les fonts

Poc després d'acabar el Restaurant del Santuari, l'Ajuntament va apostar per acabar d'embellir el passeig de la Mare de Déu i a partir de l'any 1917 es va portar a terme la plantada dels plàtans i la instal·lació de bancs de pedra. També es va decidir encarregar la construcció de la font del començament del passeig a Josep Puig i Cadafalch. Aquest projectà una font de doble pica i brollador amb elements ceràmics.

A Puig i Cadafalch el tornem a trobar a Canet quatre anys després, l'any 1921 quan, dins el projecte de noves actuacions de millora del parc, els administradors del Santuari van encarregar a l'arquitecte mataroní la construcció d'una font, en el mateix lloc on hi havia hagut fins aquell moment el pou, el safareig i la sínia de l'antiga masia de can Torrus.

Puig va projectar una font monumental, de més de 10 metres d'alçada, coronada amb una teulada vidriada a quatre aigües, per tal que la font fos visible des de qualsevol lloc del parc. La construcció, actualment dempeus, és senzilla i compta amb pocs elements ceràmics blavosos.

No va ser la millor obra de Puig i Cadafalch a Canet, però sí, la darrera.

Font que presideix el passeig de la Misericòrdia a Canet

10. Reformes actuals en els edificis de Puig i Cadafalch

10.1 Reformes a la casa natal

El dia 10 de novembre, Manel Cusachs i Corredor, periodista i historiador, va publicar un article a la revista Capgròs de Mataró, on va fer una mica d'història de la casa natal de Josep Puig i Cadafalch, va explicar la situació actual i va opinar que ara, a les portes de l'any 2017, any en que es commemora el 150 aniversari del seu naixement i el 100 del seu nomenament com a president de la Mancomunitat de Catalunya, ens trobem en el millor moment per salvaguardar aquest patrimoni històric de la ciutat.

A l'octubre es va aprovar la suspensió de llicències d'obres (per un any) de la casa natal de Josep Puig i Cadafalch del Carreró, número 39 que ara està "en venda". Això permet que l'Ajuntament pugui decidir què fer de cara al seu futur.

A l'any 2009 la casa era la seu social de l'Agrupació Científico-Excursionista, la qual va haver de marxar a requeriments de la propietat. Davant d'aquesta situació, un grup de mataronins van constituir una comissió anomenada "Salvem la casa natal de Puig i Cadafalch" i va començar una campanya de recollida de signatures per preservar aquest edifici. L'any 2012 l'Associació Amics de Puig i Cadafalch assumeix la defensa de la protecció de la casa, la façana de la qual ja estava protegida però no pas la resta.

L'any 2015 els propietaris la posen a la venda i pel mes d'agost d'aquest any, el Consell del Patrimoni Municipal proposa a l'Ajuntament que acordi la suspensió de la llicència d'obres, a fi d'impedir qualsevol acció legal dels seus propietaris i per tenir, durant un any, el temps necessari per decidir què se'n fa.

El proper pas és que el Consell del Patrimoni declari tot l'edifici d'Interès Històric Local pel fet que allà va néixer Puig i Cadafalch i convertir la casa en el "Quilòmetre Zero" de la ruta modernista d'obres seves a Mataró i de difusió de la seva figura i obra.

L'Ajuntament de Mataró té a les seves mans la possibilitat de salvar definitivament la casa natal d'un dels mataronins més il·lustres que a part d'arquitecte modernista, va ser un destacat historiador de l'art romànic en àmbit internacional i "President de Catalunya" quan va presidir la Mancomunitat, en uns anys molt difícils.

A pocs mesos de començar l'Any Puig i Cadafalch, el 2017, seria una magnífica notícia anunciar a la ciutat, i al país, que l'Ajuntament de Mataró acorda salvaguardar la seva casa natal en honor a la seva memòria i a l'espectacular obra arquitectònica, cultural i política d'un dels catalans més il·lustres.

Façana de la casa natal de Puig i Cadafalch

10.2 Reformes a la casa d'Argentona

El 26 de març es va publicar un article al diari "El Punt" en el que el conseller de Cultura, Santi Vila, garantia la col·laboració del govern en la segona fase dels treballs de rehabilitació de l'edifici ja que l'immoble està catalogat com a Bé Cultural d'Interès Nacional.

En aquest article s'afirma que la Generalitat es compromet a continuar ajudant econòmicament en les obres de rehabilitació de la casa de Puig i Cadafalch d'Argentona. Així ho va manifestar el conseller de Cultura durant una visita als treballs que s'estaven fent per recuperar l'immoble i ell mateix assegurava que la visita no es faria si no s'estigués absolutament compromès en la culminació del projecte.

El conseller de Cultura, amb l'alcalde i el regidor de Patrimoni, durant la visita a la casa

Aquest nou ajut de la Generalitat es va afegir al de més de 110.000 euros que l'administració catalana ja va destinar a la primera fase de restauració de l'edifici, pressupostada en més de 300.000 euros. Aquestes obres van consistir en la rehabilitació de les cobertes i les terrasses.

Després d'això, van tenir lloc la segona part de les obres que tenien l'objectiu de culminar la restauració i solucionar els problemes

estructurals de l'edifici, que estava en molt mal estat. Aquesta part de les obres tenia un pressupost global de més d'1,5 milions d'euros.

La casa Puig i Cadafalch ha patit situacions bastant greus com la del 2010 quan, arrel d'unes fortes ventades, en van caure els merlets de rajola i una peça cilíndrica. Durant el Nadal de mateix any, tècnics de la Generalitat van haver de desmuntar la pèrgola de l'edifici després que en caiguessin unes fustes al carrer. Finalment, el 2012, l'Ajuntament va poder comprar l'immoble.

10.3 Restauració de la casa Coll i Regàs a Mataró

La façana de la casa Coll i Regàs torna a ser visible a ulls dels vianants. Fa cosa d'un mes es va retirar la bastida, un cop finalitzats els treballs de restauració de l'immoble modernista situat al carrer d'Argentona.

La casa pertany actualment a la Fundació Iluro, que gestiona el llegat de l'extinta Obra Social de Caixa Laietana. La restauració de la façana, que data de 1898, va començar a principis d'any.

Els treballs han consistit en diferents intervencions per recuperar l'esplendor de l'edifici original i assegurar les garanties de seguretat per a usuaris i vianants, a més de resoldre les patologies existents a la façana i la coberta.

Les restes conservades han permès l'obtenció de la plantilla per la restitució del motiu ornamental dels esgrafiats. També s'ha pogut reproduir fidelment el revestiment original mitjançant l'aplicació de tècniques artesanals. D'altra banda, s'han restaurat els estucats de les parets interiors de la tribuna de la façana.

És interessant assenyalar que les obres havien d'estar finalitzades a l'estiu, però van passar més de dos mesos aturades a causa del debat tècnic sorgit entre l'equip d'arquitectes encarregat del projecte i l'Associació de Conservadors Restauradors de Catalunya. El problema va ser el criteri seguit a l'hora de rehabilitar els esgrafiats. La Generalitat va mediar per resoldre les diferències i les obres es van reprendre mantenint el projecte inicial.

Rehabilitació dels esgrafiats

S'havien generat dubtes per la tècnica emprada en la rehabilitació de la façana principal, en la que s'ha repicat l'esgrafiats original de l'edifici, fent-lo de nou calcant l'original enlloc de restaurar l'existent, cosa que ha despertat força controvèrsia.

Procés de restauració de la façana

11. Recordant Puig i Cadafalch

Des de la seva mort, s'han fet diversos actes en record de l' historiadore de l'art, arquitecte i polític Josep Puig i Cadafalch, gràcies als quals hem pogut tenir-lo present al llarg de la història i li hem pogut retre homenatge.

11.1 Homenatges a Josep Puig i Cadafalch

Després de la mort de Puig i Cadafalch, que semblava que fins aquell moment era persona mig oblidada, l'Ajuntament de Mataró proposava que es donés a Puig el reconeixement que es mereixia.

En l'àmbit privat si que es mantingué viu el record de Puig, especialment a l'Associació d'Antics Alumnes de l'Escola Pia de Mataró, que des del primer moment li va retre un homenatge el mateix any de la seva mort.

L'any 1967 es creà la Comissió "Centenari del naixement de Josep Puig i Cadafalch. Les activitats per retre homenatge a Puig es van centrar a sol·licitar permís per instal·lar una làpida commemoratòria a la casa natal, i que l'Ajuntament prengués en consideració donar-li el nom a un carrer, i que s'iniciessin els tràmits pertinents per col·locar el seu retrat a la Galeria de Mataronins Il·lustres de l'Ajuntament.

El 26 de desembre de 1967 s'instal·là la làpida a la façana de la casa del Carreró número 39. Davant de les autoritats municipals, començant per l'Alcalde i un nombrós públic, Antoni Comas va recordar la figura de Puig, no sense retreure a les institucions públiques l'oblit que havia sofert l'homenatjat, tant en els darrers anys en vida, com, sobretot, en el moment de la seva mort.

Pel desembre de 1968, l'Ajuntament va donar el nom de Puig i Cadafalch a una avinguda, en concret al tram de la carretera d'Argentona entre la plaça Granollers i la sortida de Mataró.

No va ser fins després de la mort del general Franco que l'Ajuntament de Mataró inicià el procés per fer de Puig i Cadafalch un Mataroní Il·lustre i el seu retrat es va instal·lar a la Galeria de Mataronins Il·lustres.

Un homenatge molt particular va ser quan la Unió Recreativa Laru va organitzar una exposició d'art que volia representar cent anys d'art a Mataró. Per fer-la van buscar trenta artistes mataronins per exposar les seves obres. Puig i Cadafalch va ser un dels exemples en l'apartat "Precursors" i la seva obra seleccionada va ser la façana de l'Hospital de Mataró, projecte que Puig no va arribar a executar mai.

El dia 27 de març de 2015 es va inaugurar en el seu honor, un bust (realitzat per Manuel Cusachs i Xivillé) col·locat en un extrem de la plaça del TecnoCampus, concretament davant de les dependències actuals de Màrqueting i Comunicació.

Altres iniciatives de caràcter públic que han ajudat a mantenir viva la memòria de Puig i Cadafalch, tant a Mataró com a Argentona han sigut dues: quan li van dedicar l'institut d'ensenyament secundari del barri de Cerdanyola a Mataró, establiment educatiu que porta el seu nom i quan es van instituir els anomenats Premis Puig i Cadafalch, que buscaven incentivar i divulgar l'arquitectura i l'interiorisme que es feia a la ciutat i pretenien ser un estímul pels professionals del sector i donar a conèixer les millors realitzacions arquitectòniques de la època.

L'any 2017 es commemorarà el 150è aniversari de Josep Puig i Cadafalch. Un any que també coincideix amb el centenari del seu nomenament com a president de la Mancomunitat de Catalunya, en substitució d'Enric Prat de la Riba. Per això, la capital del Maresme vol celebrar-ho juntament amb la Generalitat i la Diputació amb l'objectiu de popularitzar la seva figura, poc coneguda pel gran públic, i de reivindicar la seva obra i història.

El regidor de Cultura, Joaquin Fernàndez, explica que per preparar l'homenatge s'ha creat una comissió ciutadana. Encara no s'ha donat molta informació sobre aquesta celebració, però sabem que s'està elaborant tot un seguit de material juntament amb el Moviment Educatiu del Maresme i el Centre de Recursos Pedagògics per a les escoles i els instituts. Una altra intenció és poder acabar l'any amb l'edició d'un llibre commemoratiu del que segurament és el mataroní més il·lustre de la ciutat.

Mataró no ha volgut ser l'únic d'aquesta celebració i ha convidat tres ajuntaments més de la comarca que mantenen una estreta relació amb Puig i Cadafalch. Es tracta d'Argentona, Òrrius i Canet de Mar.

Òrrius ja ha donat a conèixer un acte que es farà al municipi. Serà una conferència i un col·loqui posterior que tindrà com a ponent l'escultor Manuel Cusachs. Canet de Mar també es mostra interessada en un organitzar algun esdeveniment, tot i que encara no està definit, i organitzar-lo en un indret on Puig i Cadafalch va deixar-hi la seva empremta.

11.2 Conferència Amics de Josep Puig i Cadafalch

El dia 24 de novembre vaig assistir a una conferència realitzada per l'Associació d'Amics de Josep Puig i Cadafalch a la sala d'actes de la Fundació Iluro. Aquesta associació es proposa donar a conèixer la vida i l'obra d'aquest mataroní i català i difondre la seva tasca a tot Catalunya i encara més enllà.

La conferència es titulava "L'arxiu amagat de Puig i Cadafalch" i va ser presentada per Josep Fernández i Trabal, cap de l'Àrea de Fons Històrics de l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Aquesta conferència no era per informar sobre el personatge Josep Puig i Cadafalch, ni de l'art romànic, ni sobre la Mancomunitat, ni el context polític i social en el qual va viure Josep Puig i Cadafalch sinó per explicar la importància d'aquest arxiu trobat, que ha permès conèixer l'obra i la figura de Puig i Cadafalch en la seva globalitat.

Sobretot la part amagada de l'arxiu, la part política, ha permès conèixer l'obra política d'aquest personatge com a president de la Mancomunitat, i també com a diputat a Corts, regidor i amic i col·laborar d'Enric Prat de la Riba.

Aquest arxiu el valor que té és que permet donar una visió completa d'una personalitat molt complexa com la que és la de Puig i Cadafalch.

La primera part de la conferència fa referència a l'explicació de quina és la feina que estan realitzant a l'Arxiu Nacional en relació a l'arxiu de Puig i Cadafalch i la història d'aquest fons.

Comença explicant que l'arxiu trobat ha patit, igual com les persones i institucions, les tragèdies de les guerres i ruptures de l'època contemporània. Per tant, l'objectiu de l'Arxiu Nacional ha estat intentar salvar i posar en lloc segur, tractar i difondre, tots aquests arxius

essencials per la història contemporània del nostre país, és a dir, salvar els arxius de la guerra, l'exili i la repressió.

Moltes vegades, com ha passat en el cas de l'arxiu de Puig i Cadafalch, no cal que l'exili sigui exterior i que els papers hagin de marxar del país, sinó que pot haver-hi un exili interior, en el qual les persones han d'amagar els seus papers en el seu propi país.

La trajectòria dels documents i el motiu que els porta a ser amagats és una història molt rellevant que ens permet conèixer les trajectòries personals de les persones partidàries d'aquests arxius i ens permet també conèixer la duresa d'una època, el trencament que va suposar la guerra i l'exili.

L'exili de l'any 23, el de l'any 36 i el del 39, afecten a l'arxiu de Puig i Cadafalch i l'Arxiu Nacional s'encarrega de recuperar aquests documents i de tornar-los a Catalunya.

Puig i Cadafalch, als anys 50, quan va pensar què havia de fer amb el seu arxiu, no es va fiar de la Biblioteca de Catalunya perquè ell havia viscut els intents de fer-la desaparèixer i va encarregar la custòdia de l'arxiu a la seva família.

Puig i Cadafalch era un home ordenat que tenia secretaris i a causa de la seva activitat professional va començar a acumular papers. El punt de partida d'aquest arxiu és l'any 1917 quan reforma la casa del carrer Provença, número 231, que havia estat de la seva sogre. En aquell moment és un arxiu professional amb els documents polítics, del seu pas per les Corts, a l'Ajuntament, etc. Després de ser nomenat President de la Mancomunitat, comença a produir un segon fons documental, que és l'arxiu polític.

Quan va deixar de ser President de la Mancomunitat, Puig i Cadafalch s'emportà els papers a casa, fet que era habitual en aquella època, i gràcies a això s'han pogut salvar aquest arxius. Ell sabia molt bé que la

Mancomunitat tenia els dies comptats i se'ls va endur per poder defensar la seva tasca com a President de la Mancomunitat.

Abans de marxar a l'exili l'any 39, va fer desar a les golfes, a l'altra banda de la paret on hi havia l'arxiu polític que havia fet amagar l'any 23, un conjunt de plànols i projectes de la seva obra com a arquitecte i així els va poder salvar. Llavors, quan va tornar, va dir que uns amics li havien salvat els documents. Per tant, podem dir que les golfes es van convertir en un santuari, un amagatall per tots els arxius.

Aquest arxiu amagat no va ser trobat i per tant, no va poder ser destruït.

L'any 89, la Lluïsa Cunill, néta de Puig i Cadafalch, obre l'arxiu polític del seu avi a la Fundació de la Caixa, i aquests seleccionen dibuixos i plànols, els quals van ser mostrats a l'exposició commemorativa que es va fer l'any 89. En aquell moment, es recuperen tots els documents que encara estaven a les golfes. L'any 2001, es dóna importància als textos inèdits de les memòries que es conservaren al despatx de Puig i Cadafalch. Aquestes no són estructurades, sinó que eren escrits esparsos que es van editar formant una unitat.

L'any 2003, el Departament de Cultura inclou l'arxiu en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català, i això permet assegurar la seva preservació com a unitat i preveu una sèrie de tràmits si aquest arxiu volgués sortir del país. Al 2006 hi ha un acord amb els tres besnèts i es descobreix l'arxiu polític amagat a les golfes. Més tard tots els documents s'ingressen en el Arxiu Nacional de Catalunya.

A l'arxiu hi ha quatre fons documentals que s'han classificat en: la documentació de Ramon Cunill, el gendre i secretari; documentació dels germans Dolors i Enric Monserdà, que és una documentació literària i artística; la documentació d'Enric Prat de la Riba, i finalment, la part més important, que és el fons de Josep Puig i Cadafalch.

Aquest últim té tres blocs: la documentació personal, familiar i patrimonial, la documentació professional i acadèmica i la documentació política,

La conferència finalitza amb una fotografia de la cadira de Puig i Cadafalch, que està a l'Arxiu Nacional amb la resta d'estris i mobles que hi havia al seu despatx. I tot seguit, Fernández i Trabal, acaba afirmant que aquest arxiu esdevé un testimoni de la història del nostre país en el segle XX, dels trencaments, de les contradiccions, de les lluites i també de la pròpia condició humana.

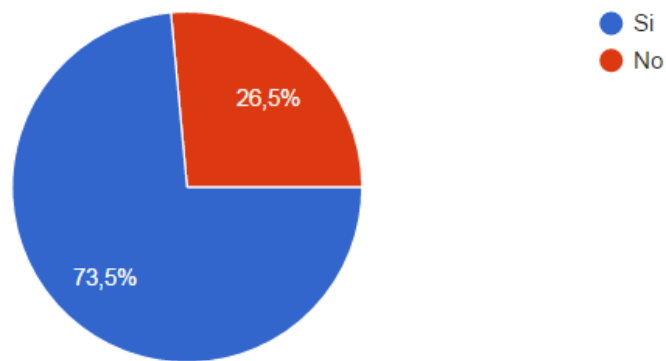

Josep Fernández i Trabal a la conferència

12. Resultats de les enquestes realitzades

Per tal de poder comprovar quin és el grau de coneixement de Puig i Cadafalch, vaig realitzar una enquesta a un total de 102 alumnes d'Escoles Freta a Mataró, entre les edats de 14 i 18 anys. A continuació, realitzaré un anàlisi dels resultats obtinguts.

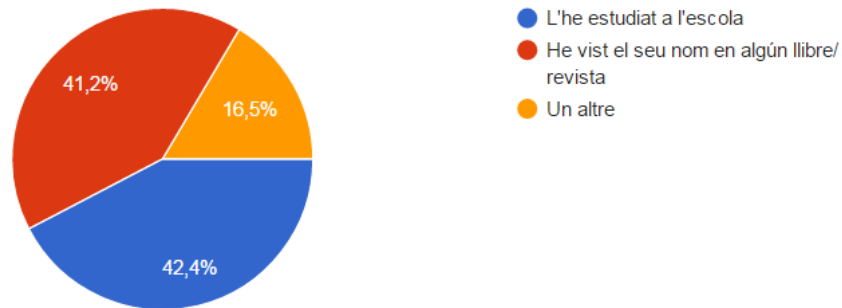
Sabries dir qui és Puig i Cadafalch? (102 respostes)

Els resultats de la primera pregunta mostren que, gairebé la tercera part dels alumnes, afirma saber qui és Josep Puig i Cadafalch. Aquest és un aspecte positiu ja que sembla ser que hi ha una majoria important de joves que el coneixen, tot i així, en els resultats de les següents preguntes podrem observar que aquesta coneixença, en alguns casos, no va més enllà del fet d'haver escoltat el nom.

Si la resposta a la pregunta anterior és si, com saps de la seva existència?

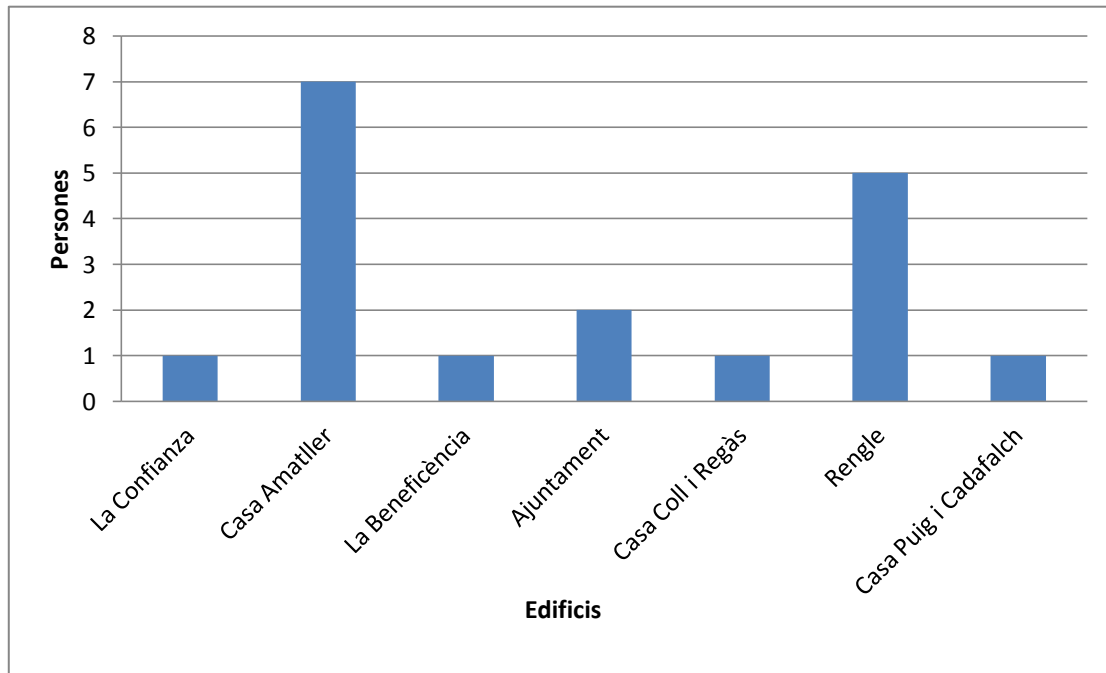
(85 respostes)

En aquesta segona pregunta podem apreciar que la majoria dels alumnes reconeix Puig i Cadafalch pel fet d'haver-lo estudiat a l'escola o d'haver vist el seu nom en algun llibre o revista. Això ens indica que aquest personatge està present en els estudis dels alumnes catalans i que no passa desapercebut en la cultura nacional.

Altres afirmen conèixer aquest personatge gràcies a l'Institut de Mataró que rep el mateix nom, o bé perquè són residents d'Argentona o Mataró i allà han visitat algun dels seus edificis, per visites culturals que han fet amb l'escola o perquè han sentit a gent propera, parlar d'ell.

Podries esmentar una de les seves obres? (69 respostes)

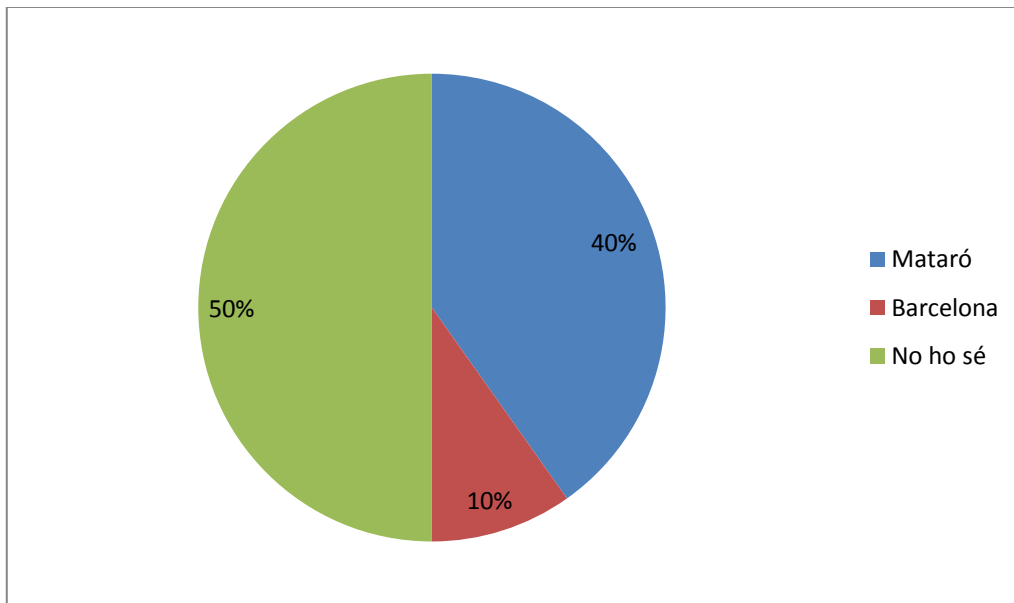

Tot i que gairebé la tercera part dels alumnes afirma tenir el coneixement de qui és Josep Puig i Cadafalch, només una minoria són capaços d'esmentar una de les seves obres.

Com podem veure en el gràfic, les dues obres més reconegudes són la Casa Amatller i el Rengle. Seguidament, també són reconegudes la Casa Puig i Cadafalch a Argentona, la Confianza, la Beneficència, la Casa Coll i Regàs i les reformes fetes a l'Ajuntament de Mataró.

Com podem observar, només 18 alumnes esmenten algun dels edificis, mentre que 57 alumnes dels 75 que afirmen saber qui és Puig i Cadafalch, no són capaços d'esmentar una de les seves obres.

Sabries dir a quina localitat va néixer i viure? (75 respostes)

Per finalitzar, els resultats de l'última pregunta mostren que la meitat dels 102 alumnes no sabrien dir la localitat on Josep Puig i Cadafalch va néixer, fet preocupant ja que si els propis residents de Mataró no saben que un artista tan il·lustre és de la seva ciutat, més difícil serà que ho sàpiguen aquells que no són d'aquí.

Tot i això, és força positiu el fet que l'altre meitat d'alumnes sàpiga que és de Mataró, Barcelona.

Per concloure, després d'analitzar els resultats de l'enquesta, he arribat a la conclusió que el coneixement que tenen els adolescents de Josep Puig i Cadafalch és força elevat, ja que una tercera part dels alumnes sabrien dir qui és, i més de la meitat sabrien esmentar una de les seves obres. Cal esmentar també, que no en totes les escoles, els alumnes tenen els mateixos coneixements, la qual cosa significa que podria ser

possible que si es passés l'enquesta en un altre col·legi, els resultats variessin i el grau de coneixement de Josep Puig i Cadafalch en aquella escola fos més escàs, o a l'inrevés, més alt.

Tot i així, considero que un artista que ha contribuït en tantes obres de la nostra localitat, hauria de ser reconegut per gairebé tothom i que aquests haurien de ser capaços d'esmentar almenys una obra seva. A més, els propis residents de la seva ciutat natal haurien de tenir el coneixement de que Josep Puig i Cadafalch, qui ha tingut una vida tan activa, va néixer i residir a Mataró.

13. Conclusions

Després de realitzar el meu Treball de Recerca i havent-me informat de Josep Puig i Cadafalch durant més de mig any, he arribat a una conclusió.

Abans d'endinsar-me en aquesta, m'agradaria explicar l'objectiu que perseguia el meu treball. En primer lloc, aquest és un petit homenatge a l'artista Josep Puig i Cadafalch degut al 150è aniversari que es celebrarà el 2017. Considero que un personatge que ha contribuït en la mesura que ell ho ha fet a la meva ciutat, Mataró, es mereix un mínim de reconeixement. Per tant, amb aquest treball pretenia col·laborar en que el 150è aniversari de Josep Puig i Cadafalch no passés desapercbut i poder preservar i salvaguardar la memòria d'un dels ciutadans més excepcionals de la capital del Maresme.

En segon lloc, considero que aquest artista mataroní i català sovint no ha estat tractat amb el rigor que mereixia. No s'ha valorat la transcendència internacional de les seves investigacions històriques ni tampoc s'han valorat les seves obres arquitectòniques de la manera deguda.

Crec que s'haurien de realitzar estudis per tal de permetre que aquest arquitecte, polític i historiador mataroní rebi el lloc que li pertoca. En aquest sentit, aquest treball és només una petita aportació per recuperar el reconeixement d'un ciutadà, sens cap mena de dubte, excepcional.

Basant-me en els documents que he tingut al meu abast per realitzar el treball, en la conferència a la que he pogut assistir, en tots els llibres que he llegit per tal d'informar-me tant de l'obra de Puig i Cadafalch com de la seva vida, i en els resultats de l'enquesta realitzada, he arribat a la conclusió que Josep Puig i Cadafalch no ha rebut en cap moment el

reconeixement merescut. En primer lloc, cal tenir en compte la difícil situació que està passant la casa natal del carrer Carreró, que pot ser enderrocada. És complicat creure que una casa, que hauria de ser patrimoni cultural català i que ha tingut tanta importància en la vida d'un personatge mataroní tan il·lustre com Josep Puig i Cadafalch, pugui ser destruïda sense pensar en el valor que aquesta té.

En segon lloc, basant-me en els resultats de l'enquesta realitzada, podem apreciar que el nom de Josep Puig i Cadafalch sol ser reconegut però resulta difícil relacionar-lo amb els seves obres i amb totes aquelles millores de la nostra ciutat, Mataró, en les quals va contribuir, com per exemple la xarxa de clavegueram o el sanejament i la modernització del proveïment d'aigua potable. Aquestes són millores de gran importància per la societat del segle XX i són totalment desconegudes per la gran majoria de ciutadans mataronins.

Per últim, per assegurar-nos d'aquesta falta de reconeixement de Puig i Cadafalch, només cal obrir un llibre d'aquest i veurem que en les primeres pàgines ja queda palesa aquesta necessitat d'oferir-li la valoració merescuda, no només per ser un arquitecte excepcional, sinó també pel paper que ha tingut en la política i per ser el difusor de l'art romànic català.

Tot i això, hi ha una gran mobilització d'associacions com "Amics de Josep Puig i Cadafalch" que estant lluitant per oferir-li el reconeixement que es mereix, per difondre la seva obra per tota Catalunya i més enllà i per salvaguardar totes aquestes obres, evitant que es destrueixin, com és el cas de la casa natal.

Una altra gran mobilització que s'està duent a terme és la celebració del 150è any de Puig i Cadafalch, que es celebrarà el 2017 i que espero que pugui assolir el seu objectiu i el de totes aquestes associacions: fer de Josep Puig i Cadafalch un artista reconegut com cal tant per la seva

obra, com per la seva participació activa en molts camps, des de la política fins a l'arquitectura.

Per acabar m'agradaria fer-ho amb una cita de Daniel Giralt-Miracle, crític d'art, la qual resumeix la participació activa de Josep Puig i Cadafalch en diferents camps, durant tota la seva vida:

“El que més m'admira de Puig i Cadafalch és la magnitud de la seva obra i el polifacetisme de la seva figura. Darrera d'aquest personatge hi trobem un home de cultura colossal, que es va lliurar a la política, a la investigació històrica, a la construcció de país amb el mateix entusiasme, amb el propòsit de convertir Catalunya en un estat modern”.

14. Opinió personal

Quan passejo pel centre històric de Mataró, la meva ciutat, m'adono que no li donem la suficient importància a edificis antics realment espectaculars. Segurament perquè els veiem cada dia, però si ens aturem cinc minuts i mirem enlaire alguna d'aquestes obres arquitectòniques quedem bocabadats de la minuciositat de l'autor i de la capacitat d'integració de tota mena d'arts complementàries, entre d'altres aspectes, que fan de la seva obra, un treball excepcional.

L' intenció d'aquest Treball de Recerca és voler ressaltar alguns grans edificis, especialment els modernistes, de la mà de Josep Puig i Cadafalch, i així, fer com si fos un gran aparador turístic. També em sento molt identificada amb Puig i Cadafalch, tots dos sentim l'orgull de ser catalans i estimem el nostre país. En totes les seves obres tenia present Catalunya, per això jo també he volgut plasmar a la portada del Treball les quatre columnes de Puig i Cadafalch, que simbolitzen les quatre barres de la nostra senyera.

Tot i que és un tema que no té gaire a veure amb el que vull estudiar en un futur, sempre m'ha causat interès i curiositat quan l'he estudiat a l'escola, i aprofitant l'aniversari de Puig i Cadafalch, em va semblar adequat fer-li el meu petit homenatge amb aquest Treball de Recerca. La veritat és que en cap moment m'ha avorrit cercar informació, és més, m'he llegit uns quants llibres per tal d'esbrinar aspectes de la seva vida i de les seves obres, i aquests m'han semblat bastant interessants. A més, a mesura que he anat adquirint coneixements i llegint articles, m'he adonat que aquest artista, com he esmentat abans, no ha rebut el reconeixement que és mereix, i això m'ha impulsat per seguir el treball i demostrar que Puig i Cadafalch ha sigut una figura molt important tant a Mataró com a la resta de Catalunya.

Un aspecte que m'ha semblat molt enriquidor, culturalment parlant, ha sigut el fet de realitzar les rutes modernistes d'Argentona i Mataró, ja que he pogut comprovar les característiques arquitectòniques que havia llegit en els llibres. També m'ha agradat bastant anar a l'Arxiu Comarcal i poder veure documents i llibres que són privats, com ara els plànols de la casa d'Òrrius.

A l'hora de realitzar el treball, he tingut alguns problemes, com és natural. Un d'ells va ser quan havia d'anar a Òrrius per veure la casa que Puig i Cadafalch va construir allà i quan em vaig documentar, em van dir que aquella casa havia estat enderrocada. En aquell moment, vaig dubtar sobre com enfocar el treball, ja que al principi m'hagués agradat enforçar-lo en l'anàlisi d'aquella casa, per tal d'aportar nova informació, però considero que finalment, he sabut cercar informació i he anat més enllà de les simples rutes modernistes tan conegudes.

Pel que fa a l'organització, no he tingut gaires problemes ja que vaig aprofitar l'estiu per moure'm, fer les rutes i anar a l'Arxiu, per llegir tots els llibres que em podien aportar informació.

Em sento satisfeta amb el meu Treball de Recerca, perquè penso que he posat tot el meu esforç per tal que el resultat d'aquest sigui el millor possible, i tot el temps de feina que hi he dedicat ha sigut realment agradable i sobretot gratificant culturalment.

Per finalitzar m'agradaria donar les gràcies a la meva tutora del Treball de Recerca Golly Rectoré pel suport que m'ha donat, pels seus consells, i les seves aportacions. Sempre que he tingut algun problema he pogut estar en contacte amb ella i m'ha aconsellat sobre quina era la millor manera d'encaminar el treball. M'ha ajudat en tot moment i m'ha informat si creia que hi havia alguna informació que em podia servir a l'hora de realitzar el treball.

Com últim apunt m'agradaria assenyalar que aquest treball ha sigut una bona experiència per mi ja que és el primer projecte important que faig sola i penso que he sabut portar-lo endavant tot i les possibles dificultats que s'ha m'han presentat, obtenint un bon resultat final.

15. Bibliografia

Llovet, Joaquim: *Mataró, dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*, Caixa Laietana, Mataró, 2000.

Banús, Joan; Bosch, Marc; Grau, Martí; Vera, Pilar: *Josep Puig i Cadafalch, el llegat d'un renaixentista contemporani a Mataró i a Argentona*, Ajuntaments de Mataró i Argentona, Mataró, 2002.

Mas, Manuel; Subiñà, Enric; Llovet, Joaquim; Salicrú, Manel: *Fulls/71 del Museu Arxiu de Santa Maria*, Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró, 2001.

Xiqués i Sàiz, Carles: L'empremta modernista de Josep Puig i Cadafalch, article El Sot de l'Aubó.

Fernández i Trabal, Josep: Conferència *L'arxiu amagat de Puig i Cadafalch*, Mataró, 2016.

Jardí i Casany, Enric: *Puig i Cadafalch: arquitecte, polític i historiador de l'art*, Barcelona, 1975.

Fundació caixa de pensions: *J.Puig i Cadafalch: l'arquitectura entre la casa i la ciutat*, Barcelona, 1990.

Societat cultural Antoni Puigblanch: *Josep Puig i Cadafalch, els anys de Mataró*. (Dossier de documents i imatges de les obres de Puig i Cadafalch).

Ajuntament d'Argentona i de Mataró: *Guia Puig i Cadafalch Mataró-Argentona*, Barcelona, 2001.

15.1 Webgrafia

<http://www.descobrir.cat/ca/rutes-barcelona/el-modernisme-de-mataro-356.php>

<http://km369.blogspot.com.es/2013/09/ruta-puig-i-cadafalch-mataro.html>

<http://www.gaudiallgaudi.com/EA200.htm>

<http://www.catalunya.com/ruta-del-modernisme-puig-i-cadafalch-24-1-11>

http://elpais.com/tag/josep_puig_i_cadafalch/a

<http://www.arteespana.com/joseppuigicadafalch.htm>

<http://diputatsmancomunitat.cat/mancomunitat/content/puig-i-cadafalch-josep>

http://www.capgros.com/mataro/personatges/mataro-es-prepara-per-celebrar-l-any-puig-i-cadafalch-el-2017_705191_102.html

http://www.apabcn.cat/ca_es/agenda/Pagines/Visita-tecnica-Puig-i-Cadafalch.aspx

http://www.romanicobert.cat/web/guest/fitxa//fr/josep_puig_i_cadafalch

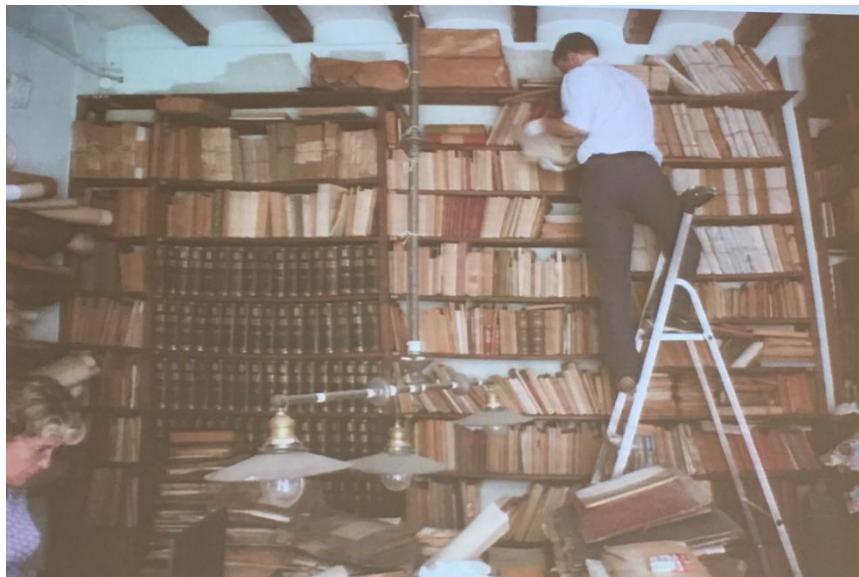
<http://www.fideus.com/biografiesF%20-%20puig%20-%20cadafalch.htm>

16. Annexes

A les següents imatges podem apreciar el despatx que Puig i Cadafalch tenia a la Casa Provença, on es va trobar l'arxiu conegut; una sala habilitada per ell mateix a la planta baixa, on hi havia els plànols i els dibuixos; les golfes, on hi havia una paret de fusta dissimulada amb una doble porta, i a dintre, sota la teulada, es on es va descobrir l'arxiu polític amagat l'any 1923. Aquest arxiu estava brut però no havia patit ni inundacions, ni fongs, i per tant, es va poder anar arxivant per poder portar-lo a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

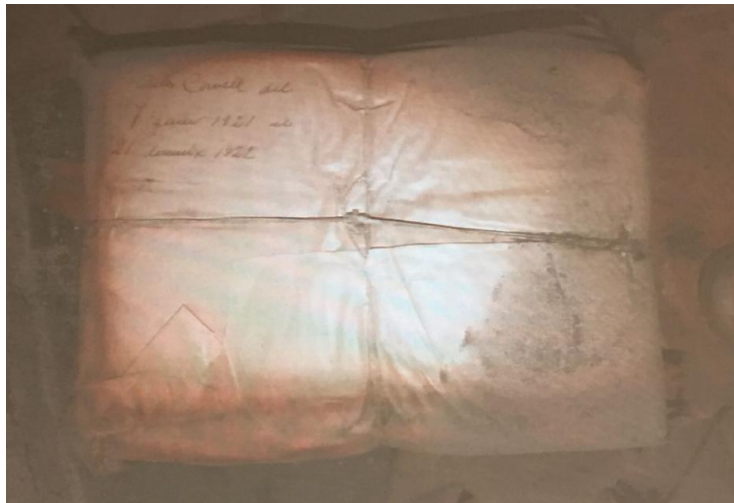
Golfes de la Casa Provença on es guardava l'arxiu amagat

Despatx de la Casa Provença on es guardaven els documents de l'arxiu conegut

Plànols i esbossos trobats en una sala habilitada per ell mateix a la planta baixa

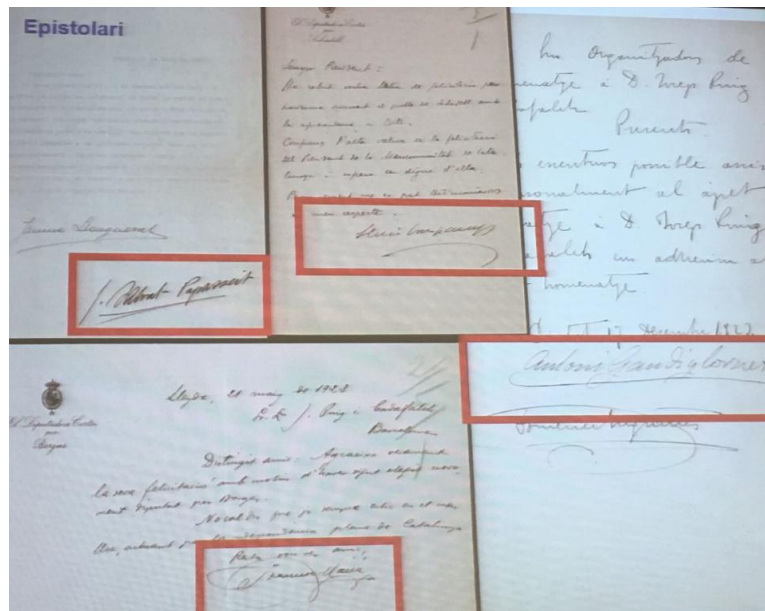

Documents de l'arxiu amagat guardats dintre una bossa a les golfes

Els documents són riquíssims pels dibuixos. Ell mateix a les seves Memòries va escriure: "Amo fer els croquis i em pesa acabar l'obra [...] El croquis em plaïa sempre més que els plans acabats".

A l'arxiu amagat de Puig i Cadafalch hi ha un epistolari en el qual podem veure corresponsals il·lustres com Joan Salvat Papasseit, Lluís Companys (quan li notifica que ha sigut escollit diputat per Sabadell), una carta de Gaudí, documents de Francesc Macià... Són 938 corresponsals, que estan catalogats en aquest fons i es conserven els originals rebuts.

Gran quantitat de documents de treball; són molt importants les llibretes, que van ser objecte d'una exposició, i que contenen esbossos, dibuixos, plànols...

